

SOLTSZENTIMREI SZIVÁRVÁNY ÓVODA ÉS KONYHA

Helyi Óvodai Programja

„Szivárvány”
Tevékenységek központú Pedagógiai
Program

Soltszentimre
2017.

<p>Soltszentimrei Szivárvány Óvoda és Konyha Intézmény OM azonosítója: 202051</p>	<p>Készítette: Nagyné Jámbrik Ildikó óvodavezető</p>
<p>Legitimációs eljárás - Az érvényességet igazoló aláírások:</p>	
<p>61-4./2017. határozatszámom elfogadta: Gelencsér Lajosné óvodapedagógus a nevelőtestület nevében</p>	<p>Véleménynyilvánítók: Kőhegyiné Seres Anita elnök Szülői Munkaközösség nevében</p>
<p>61- 4./2017. határozatszámom jóváhagyta: Nagyné Jámbrik Ildikó óvodavezető Ph.</p>	
<p>Egyetértését kinyilvánította Soltszentimre Község Önkormányzata nevében: Nagy István polgármester fenntartó Ph.</p>	
<p>Hatályos: 2017. szeptember 1.</p>	
<p>A dokumentum jellege: nyilvános Megtalálható: Soltszentimre Község honlapja</p>	
<p>Verziószám: 1 eredeti példány</p>	
<p>Iktatószám: 62/2017.</p>	

„Osztani magad, hogy így sokasodjál,
Kicsikhez hajolni, hogy magasodjál,
Hallgatni őket, hogy tudd a világot,
Róluk beszélni, ha szólsz a világhoz.”

(Váczai Mihály)

TARTALOMJEGYZÉK

Legitimációs eljárás	2
1. Bevezető	6
1.1. Az óvoda jellemző adatai.....	6
1.2. Törvényi hivatkozás.....	7
1.3. Helyzetelemzés.....	8
2. Gyermekkép, óvodakép	9
2.1. Gyermekkép.....	9
2.2. Óvodakép.....	10
3. Az óvodai nevelés célja, feladatai	11
3.1 Az óvodai nevelésünk célja	11
3.2. Az óvodai nevelésünk feladatai.....	11
4. Az óvodai élet megszervezése	13
4.1. Személyi feltételek.....	13
4.2. Tárgyi feltételek.....	15
4.3. A nevelés szervezési keretei, óvodai felvétel.....	16
4.4. A nevelés tervezése, dokumentáció.....	22
5. Az óvodai nevelés általános feladatai	24
5.1. Egészséges életmód alakítása - Az óvoda egészségnevelési programja.....	25
5.2. Érzelmi -, erkölcsi-, és közösségi nevelés – Befogadás.....	28
5.3. Anyanyelvi -, értelmi fejlesztés és nevelés.....	31
6. Tevékenységformáink	34
6.1. Játék	34
6.2. Munka.....	35
6.3. Tanulás.....	37
7. A tevékenységekben megvalósuló tanulás (komplex foglalkozások rendszere)	38
7.1. Vers-mese.....	38
7.2. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc.....	39
7.3. Rajzolás, mintázás, kézimunka.....	41
7.4. Mozgás.....	42
7.5. Külső világ tevékeny megismerése.....	43
7.6. Matematika.....	44
8. Sikerkritériumok (a fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére)	45
9. Óvoda-iskola átmenet	51
10. Hagyományaink	52
10.1. Az óvodai élet hagyományos ünnepei.....	53

10.2. Jeles napok.....	53
10.3. Néphagyományokhoz kapcsolódó ünnepek.....	54
10.4. Nemzeti ünnepeink.....	54
11. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek nevelése.....	54
11.1. Gyermekvédelem.....	54
11.2. Esélyegyenlőség biztosítása, szociális hátrányok enyhítése.....	57
11.3. Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése.....	59
11.4. Tehetség gondozás.....	65
12. Kapcsolatrendszerek, együttműködési formák.....	66
12.1. Kapcsolattartás a szülőkkel.....	66
12.2. Az együttműködés lehetséges formái (külső kapcsolatok).....	67
13. A nevelő -, fejlesztő munka mérési -, értékelési rendszere.....	68
13.1. A programhoz tartozó mérőeszközök.....	69
13.2. A mérés során keletkező dokumentáció felhasználása.....	69
13.3. A gyermek fejlődésének nyomonkövetése.....	70
14. Dokumentumok.....	72
15. Záró rendelkezések.....	75
Felhasznált szakirodalom.....	78

1. Bevezető

A Kiskőrösi Többcélú Kistérségi Társulás által 2007. augusztus 1-én létrehozott Egységes Iskola és Szakiskola tagintézményeként működött óvodánk annak 2012. december 31-i megszűnéséig.

A társulásban résztvevő 15 tagóvoda szakmai szempontból önálló volt. A nevelési program közös volt, amely tartalmazta a tagintézményi sajátosságokat is.

2013. január 1-től az óvodai nevelés feladatainak ellátásáról, a 2011. évi CXCV. törvény 74. § (1) szerint ismét Soltszentimre Község Önkormányzata gondoskodik, **Soltszentimrei Szivárvány Óvoda** néven működteti tovább a község egyetlen óvodáját.

2017. január 1.-től **Soltszentimrei Szivárvány Óvoda és Konyha** néven működünk.

1.1 Az óvoda jellemző adatai

Az óvoda hivatalos elnevezése: Soltszentimrei Szivárvány Óvoda és Konyha

Az óvoda címe: 6223 Soltszentimre Szent Imre u. 23.

Az óvoda elérhetőségei: telefon: 06-78/445-402

e-mail: postmaster@szentimreszivaryovi.t-online.hu

Az intézmény alapítója, illetve fenntartója neve és címe:

Soltszentimre Község Önkormányzata

6223 Soltszentimre Hősök tere 1.

Az intézmény felügyeleti szerve:

Soltszentimre Község Önkormányzata Képviselő Testülete

Az intézménybe felvehető maximális gyermeklétszám: 50 fő

Az intézmény alaptevékenysége:

- 091110 Óvodai nevelés, ellátás szakmai feladatai
- 091120 SNI gyermekek óvodai nevelésének, ellátásának szakmai feladatai
- 091140 Óvodai nevelés, ellátás működtetési feladatai
- 096015 Gyermekekétkeztetés köznevelési intézményben
- 096025 Munkahelyi étkeztetés köznevelési intézményben
- 104037 Intézményen kívüli gyermekétkeztetés
- 107051 Szociális étkeztetés

Az intézmény Alapító okiratának száma, kelte:

1269-5/2016. (12.29.) Kt. Határozat

Soltszentimre, 2016. 12. 29.

A programot készítette:

Nagné Jámbrik Ildikó óvodavezető

Antal Mihályné óvodapedagógus

Gelencsér Lajosné óvodapedagógus

1. 2. Törvényi hivatkozás

Az óvodák működésének kereteit, tartalmát, az alábbi törvények, rendeletek, szabályozások határozzák meg.

Az intézmények szervezeti, működési, gazdasági és szakmai önállóságát teszik lehetővé, és biztosítják a nevelő-oktató munkában részt vevők jogait és kötelezettségeit, garantálják a gyermekek érdekeinek megfelelő célok, alapelvek mindenkori érvényesülését.

- 2011. évi CXC. Törvény a Nemzeti köznevelésről
- 2011. évi CXC. törvény 3. § (6) SNI, és BTM-es gyermekek beilleszkedéséről
- 2011. évi CXC. törvény 4. § a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fogalmának meghatározásáról
- 2011. évi CXC. törvény 8. § a kötelező óvodáról
- 2011. évi CXC. törvény 18. § az intézmény működési rendjéről

- 2011. évi CXC. törvény 15. § (2) fejlesztő nevelésre vonatkozó szabályzásról
- 2011. évi CXC. törvény 97. § (5) nevelés-oktatás ellátására vonatkozó szabályzásról
- 2011. évi CXC. törvény 74. § az óvodai nevelés ellátásáról
- 2011. évi CXC. törvény 150. § a nevelési, illetve pedagógiai program elfogadásáról, jóváhagyásáról és szakértői véleményezéséről
- 20/2012.(VIII.31) EMMI rendelet tankötelezettség megállapításáról
- 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet nevelési-oktatási intézmények működéséről, és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 6. § pedagógiai program tartalmáról, esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések
- 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 11. § SNI gyermekek fejlesztésére vonatkozó szabályozás
- 32/2012. (X.8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 229/2012.(VIII.28.) Kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény végrehajtásáról
- 1997. évi XXXI. törvény 40. § a gyermekvédelemről és gyámügyi igazgatásról
- 137/1996(VIII.28.) Kormányrendelet az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának kiadásáról
- 363/2012. (XII.17.) Kormányrendelet az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjáról
- A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló LXXVII. törvény
- Alapító okirat

1.3. Helyzetelemzés

Községünk Bács-Kiskun megyében, Kiskőrös Járásban található mintegy 1400 lélekszámú, elmaradott térségben fekvő település. Gyermekeink jelentős hányada szűkös anyagi körülmények között élő családból kerül óvodába. Évről évre nehezebb a helyzetünk, hiszen gyermekeink egy része különféle környezeti ártalommal terhelt, ingerszegény környezetből érkeznek a közösségbe. Évek óta keressük az

utat, hogy mi módon pótoljuk a gyerekeknek azt, amiben hiányt szenvednek: érzelmi biztonságot, melegséget, kiegyensúlyozott, nyugodt légkört, kiszámítható, világos szabályrendszert, sok-sok rácsodálkozásra, felfedezésre érdemes dolgot, figyelemfelkeltő, változatos tevékenységformákat. Megállapíthatjuk, hogy az óvodás korú gyermekek szinte 100 %-a három évesen óvodába kerül, így maradéktalanul megvalósul a teljes körű beóvodáztatás. A szülők szívesen veszik, hogy már a két és fél éves kicsiket is hozhatják az óvodába, ha óvodaérettek.

A helyi nevelési program kidolgozásakor alapnak tekintettük Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramját és Fábíán Katalin Tevékenység központú óvodai nevelési programját beleszöve a helyi sajátosságainkat, hagyományainkat.

Intézményünk feladatának tekinti, hogy derűs, nyugodt, gyermekközpontú, szeretetteljes, családi légkört biztosítson a gyerekeknek, az egyéni képességek figyelembevételével sokoldalúan fejlesztve személyiségüket, megőrizve testi-, és mentális egészségüket és felkészítve őket az iskolai életre.

2. Gyemekkép, óvodakép

2.1. Gyemekkép

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja az emberi személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik. Az a célunk, hogy az óvodáskor végére olyan gyermekek lépjenek ki intézményünkéből, akik önállóan képesek eligazodni szűkebb környezetükben, bátran, szívesen kommunikálnak, törekednek a környezetükkel való együttműködésre, tiszteletben tartják mások véleményét, de sajátjukért is síkra szállnak. Harmonikusan fejlettek, kreatívak, felkészültek az iskolai életre, képesek a másság elfogadására, előítélettől mentesek.

A tevékenység-központú óvodai nevelés arra vállalkozik, hogy a gyermeki szükségletek szem előtt tartásával alkossa meg gyemekképét. Megteremti annak lehetőségét, hogy a gyermek a játékon, a művészeteken, az alkotómunkán, saját tevékenységén keresztül szerezhesse meg azokat az élményeket, amelyek felkeltik és ébren tartják benne a vágyat a környező világ megismerésére, a tanulás örömeinek átélésére.

2.2. Óvodakép

Az óvoda szakmailag önálló, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek 3 éves korától az iskolába lépéshez szükséges fejlettség eléréséig, legfeljebb 8 éves korig nevelő intézmény.

Alapelveink:

- Minden gyermeknek joga van arra, hogy egyéniségéhez optimálisan illeszkedő pedagógiai rendszerben, az őt támogató, a számára legkevésbé korlátozó környezetben nevelkedjen.
- Gyermekközpontúság és a nevelés elsődlegessége elvekben és gyakorlatban.
- Esztétikus, biztonságos, barátságos külső és belső környezet megteremtése.
- A gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése.
- Elegendő hely, idő, eszköz, élmények biztosítása a legfontosabb gyermeki tevékenységhez, a játékhoz.
- A gyermeki önállóság határainak fokozatos kiszélesítése.
- A külső környezet felé nyitott nevelési légkör megteremtése.
- Az óvodapedagógusok szakmai önállóságának maximális tiszteletben tartása.
- Partnerközpontú szemlélet, feleljen meg az óvoda a fenntartói, szülői igényeknek, társadalmi elvárásoknak a megfelelő korlátokon belül.
- Az óvoda a családi nevelés kiegészítője, ezért is fontos a családdal való együttműködés, amelyben nélkülözhetetlen a kölcsönös bizalom és segítségnyújtás, a gyermek személyiségének tisztelete, elfogadása és megbecsülése.
- Programunkban a gyermekek alapvető tevékenységeire, a játékra, mesére, kommunikációra, ének-zenére, munka jellegű tevékenységekre, mozgásra, művészeti tevékenységekre, a környezet tevékeny megismerésére építünk.
- Kiemelt feladatként kezeljük a települési értékeket, hagyományok megismertetését, megőrzését.
- Törekszünk mindenkor tudatosan tervezett és szervezett feltételeket teremtvé arra, hogy gyermekeink megtanuljanak tartalmasan tevékenykedni, a környezetükben eligazodni, együttműködni, elvárható magatartásformákat elsajátítani.

- Biztosítjuk a mindennapi szabad mozgás lehetőségét, mellyel elősegítjük a testi egészségük fejlődését.
- Törekszünk a helyes értékrendszer, a természet- és környezetbarát magatartás, a környezettudatos életvitel, és az egészséges életmód alakítására.

3. Az óvodai nevelés célja, feladatai

3.1. Az óvodai nevelésünk célja

Az óvodai nevelés célja, hogy elősegítse a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkentését az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is. Óvodánk befogadó, biztosítjuk minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést. Célunk olyan komplex nevelés, mellyel fenntartjuk a gyermekek aktivitását, motiváltságát, kielégítjük kíváncsiságukat, kreativitásukat kibontakoztatva kialakítjuk kompetenciaérzésüket.

3.2. Az óvodai nevelésünk feladatai

- Elsődlegesnek tartjuk a gyermekek megismerését, amelyre építhetjük az egyéni fejlesztés tervezését.
- Alapvető a testi szükségletek kultúrált kielégítése, melyre az egyéni igények maximális tiszteletben tartásával kell lehetőséget adni és szükség szerint segítséget nyújtani, míg a gyermek erre önállóan nem képes.
- A gyerekek biztonság-igényét az óvónő állandó jelenlétével, odafigyeléssel, megszólíthatóságával, meleg, barátságos légkör megteremtésével elégíti ki.
- A gyermekek személyiségfejlődését az életkoruknak megfelelő játékkal, mozgással, sokféle élményt, tapasztalatot nyújtó, párhuzamosan végezhető tevékenységek lehetőségének biztosításával segíthetjük.
- Nevelőmunkánk központi eleme az egyéni bánásmód és a gyerekek differenciált fejlesztése.
- A gyerekek aktivitását és önállóságát ösztönözzük.

- Kiemelt figyelmet fordítunk az értelmi, a testi, a kommunikációs, anyanyelvi képességek és a szociális kompetenciák fejlesztésére.
- Hangsúlyt fektetünk a közösségi nevelés megvalósítására, együttműködésre, egymás elfogadására nevelünk.
- Rugalmas életszervezésünk biztosítja a gyermekek egyéni, kiscsoportos és csoportban történő tevékenységét.
- Fontos a beszédre ösztönző, kötetlen légkör megteremtése, a mindennapi mesélés, verselés, mondókázás.
- A társak iránti igény az egyéni fejlődéstől függően 4-5 éves korban jelentkezik. Kiemelt feladatunk a gyerekek társválasztásának tiszteletben tartása minden szituációban.
- A gyerekek környezettudatos szemléletének és magatartásának megalapozására nagy hangsúlyt fektetünk.
- Rendszeresen figyelemmel kísérjük és dokumentáljuk a gyerekek egyéni fejlődését az óvodába lépéstől az iskolakezdésig.
- Törekszünk az óvoda-iskola átmenet zökkenőmentes megvalósítására.
- A valamilyen területen tehetségigéretet mutató gyermekekkel differenciáltan foglalkozunk, keressük a lehetőségeket megmértetésükre, tehetségük kibontakoztatására életkori sajátosságaiknak megfelelően.
- Elősegítjük a hátrányos helyzetű gyermekek minél korábbi beóvodáztatását, helyzetükből fakadó hátrányuk minél korábbi enyhítése érdekében.
- Az intézménybe járó enyhe testi, érzékszervi, értelmi, beszédserült és más fogyatékkal (tanulási zavar veszélyeztetett, hiperaktív) élő, vagyis a különleges bánásmódot igénylő kisgyerekek folyamatos integrált fejlesztését egyéni és csoportos keretek között, külső szakemberek bevonásával oldjuk meg (logopédus, gyógypedagógus).

4. Az óvodai élet megszervezése

Az óvodai nevelésnek személyi és tárgyi feltételei vannak.

4.1. Személyi feltételek

Óvodánkban a gyermekeket 2 csoportban neveljük, 4 óvónői státusszal és 2 dajka státusszal rendelkezünk.

Óvodapedagógusaink:

Név	Végzettség	Beosztás
Antal Mihályné	óvóképző, tanárképző	gyermek-, és ifjúságvédelmi felelős
Gelencsér Lajosné	óvóképző	általános vezető helyettesi feladatokat ellát
Nagyné Jámbrik Ildikó	óvóképző, fejlesztő szakirányú szakvizsga, közokt. vez. szakvizsga	óvodavezető fejlesztő pedagógus köznevelési szakértő

Valamennyi munkatárs folyamatos együttműködése, összehangolt munkája szükséges a befogadó szellemiségű óvoda fenntartásához, az inkluzív nevelés kialakításához.

Óvodapedagógusaink felsőfokú szakirányú végzettségük mellett számos, a program megvalósításához elengedhetetlen, egyéb végzettséggel is rendelkeznek (minőségirányítási végzettség, gyermekvédelmi szakképesítés, számítógép-kezelői, fejlesztő pedagógus, tehetséggondozás, köznevelési szakértői, stb.).

A gyermekek életében meghatározó szerepe van a felnőtt utánzásának, ezért az óvodapedagógus kulcsszereplő a nevelés folyamatában. Sosem tévesztjük szem elől, hogy az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje a gyermekek számára modell, amit viselkedésükben lemásolnak, utánoznak, követnek. Nagyon lényeges momentum, hogy már az óvodába lépéskor hogyan fogadjuk a kisgyermeket. Az óvodás az elszakadás élményének feldolgozása után örömmel jár

óvodába, ha tudja és érzi, hogy a felnőttek óvják és szeretik őt. Ez a nevelői attitűd töretlen kell, hogy maradjon az óvodáskor végéig, s a barátságos befogadásnak naponta ismétlődnie kell. Napi jó hangulatának megalapozásával lehetővé tesszük, hogy a gyermek maga is befogadóvá váljon, s harmonikusan fejlődjön személyisége. Saját mintáinkkal elfogadást, megértést, szeretetet, kedvességet, türelmet, segítségadást, figyelmességet, humort közvetítünk a gyermekek felé. Törekszünk arra, hogy a pozitív tulajdonságokat erősítsük minden kisgyerekekben. Ettől nő önbizalmuk, fokozódik biztonságérzetük, képessé válnak saját viselkedésük felülbírálására, korrigálására, a szokások, szabályok és normák megértésére és értelemszerű elfogadására. Nevelői tevékenységünk alapja a világos és kiszámítható szabály-, és szokásrendszer, amely szintén biztonságot ad a mindennapokban való eligazodás terén.

Külső szakemberek

A pedagógiai munkánkat magas szakmai tudással és tapasztalattal rendelkező külső szakemberek is segítik, akik szükségszerűen állnak rendelkezésünkre: logopédus, gyógypedagógus stb., akiket az EGYMI által, ill. megbízási szerződéssel alkalmazunk.

A gyermekek egészségét rendszeresen ellenőrzi az óvodával kapcsolatban álló háziorvos, védőnő.

Pedagógiai munkát közvetlen segítők, dajkák:

Név	Végzettség
Grófné Gyúró Edina	dajka szakképesítés
Oroszi Zsoltné	dajka szakképesítés

Az óvónő és a dajka együttműködése

A tevékenység-központú óvodai programunk megvalósítása során a dajka munkája az óvodapedagóguséval összehangoltan működik, mert a dajkát a pedagógiai munka közvetlen segítőjének tekintjük. A dajka egyike a gyermeket nevelő felnőttnek, aki éppúgy, mint az óvodapedagógus magatartásával, teljes lényével, beszédstílusával, öltözködésével hatást gyakorol a kisgyermekre. Ahhoz, hogy a nevelési folyamatban a dajka közvetlenül és tevékenyen részt vehessen, elsősorban arra van szükség,

hogy megfelelő szinten tájékoztassuk az óvoda és az adott óvodapedagógusok nevelési elképzeléseiről és módszereiről. Folyamatosan tájékoztatjuk őket arról, hogy a nevelési célok érdekében hogyan kívánjuk a gyermekcsoport fejlesztését megvalósítani. Fontosnak tartjuk, hogy a nevelőmunkát segítők is szakképzettek legyenek, azonosuljanak a pedagógia programunkkal, munkájukat a gyermeki szeretet és tisztelet hassa át. A dajka az óvodapedagógus partnere, aki magatartásával, teljes lényével hatást gyakorol a gyermekekre. A dajka kapcsolata az óvónővel, mint társsal fontos minta a gyermek számára, ezért a szóbeli érintkezésüket, kapcsolattartásukat a kölcsönös tiszteletadás jellemzi. A dajka-gyermek kapcsolatát szeretetteljes kommunikáció kíséri. Az óvodapedagógusok tevékenységének és az óvodánk működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkája hozzájárul az óvodai nevelés eredményességéhez. Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van. Óvodapedagógusaink a gondozás folyamatában is nevelnek, építik kapcsolataikat a gyermekekkel, egyúttal segítik önállóságuk fejlődését együttműködve a gondozást végző többi munkatárssal.

Munkánkat segítik:

- Süveg Istvánné a Páhi Közös Önkormányzati Hivatal gazdasági ügyintézője
- Baracska János karbantartó a helyi önkormányzat alkalmazottja
- Andóné Perényi Zsuzsanna élelmezés-vezető
- 4 fő konyhai dolgozó

4.2. Tárgyi feltételek

Az intézmény tárgyi feltételei a kötelező (minimális) eszköz és felszerelés jegyzék elvárásainak megfelelőek. Fokozatos bővítéssel tovább fejleszthetők. A külső és belső környezet esztétikus, tiszta, jól szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfelel változó testméretüknek, biztosítja egészségük megőrzését, fejlődését.

Az óvoda külső-belső környezete folyamatosan fejlődik. Igényesen berendezett, megfelelően felszerelt csoportszobák, kiszolgáló helyiségek állnak rendelkezésre. A csoportszobák színvilágát az ízlésformáláson túlmenően pszichológiai hatásokat is figyelembe véve alakítjuk ki. A csoportokban a gyermek létszámhoz igazodóan megfelelő mennyiségű játék áll rendelkezésre.

Az épület 2010-es átalakításakor a belső és külső terek tervezésekor már arra is figyeltünk, hogy nevelési programunk a mozgás alapvető fontosságára épít, így

minden helyet úgy alakítottak ki, hogy a gyerekek minél kevesebbet legyenek korlátozva a mozgásban. Emellett fontos szerepet kapott az is, hogy az épület otthonos, családias elrendezésű legyen.

A mozgásfejlesztés lehetősége a nagy udvar és a fedett terasz, illetve a tornaszoba. Mivel a csoportszobáink nem túl tágasak, ezért magasabb létszám esetén a tornaszobát is csoportszobának használjuk, ezekben az időszakokban a csoportszobák ill. a Községi Ház nagyterme szolgál a benti mozgás színteréül. A kinti és benti mozgásfejlesztés eszközei: body-roll készlet, bordásfal, egyensúlyozó eszközök, akadálypálya, nagy labdák, tornaszőnyegek, hagyományos tornaeszközök, Greischwald-készlet, mozgásfejlesztő-készlet stb. Udvari játékaink tanúsítvánnyal rendelkeznek, mászóakák, csúszda, hinta, babaház, rugós játékok, homokozó, árnyékoló biztosítják a sokoldalú játék-, és mozgáslehetőséget. Az időjárás viszonyosságainak kitett játékeszközök folyamatos pótlásra, cserére szorulnak. Teraszunk rossz idő esetén is biztosítja a kellő levegőzést.

Az egészséges életmódra neveléshez az óvoda kéri a szülőktől a higiénés eszközöket: jellel ellátott, külön tárolt saját fogmosó pohár, fogkefe. Az óvoda biztosítja a törölközőt, esztétikus ágyneműt az alváshoz stb. A kulturált étkezést gyermekméretű étkészletek, textíliák biztosítják.

A nevelőtestület számára biztosított a vezetői-nevelői szoba, külön WC, mosdó. Az IKT eszközök beszerzése folyamatos (internet hozzáférés, multi funkciós nyomtató, számítógép, monitor, projektor, tablet, laptop, hangszórók, CD lejátszók, Tv, DVD lejátszó) áll a nevelők rendelkezésére.

Ezen felül a főzőkonyhában tálaló-mosogató rész áll rendelkezésünkre, szertárak, kazánház van az óvodában.

4.3. A nevelés szervezési keretei

Óvodánkban a nevelés az óvodai pedagógiai program alapján történhet, és a gyermekek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg. Az óvoda teljes nyitva tartási idejében a gyermekekkel történő foglalkozást kizárólag óvodapedagógus végezheti intézményünkben. Az óvodai nevelés céljának eléréséhez a pedagógiai ráhatások egész rendszerét kell megtervezni. Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van, az óvónő és a dajka a gondozás során is nevel, segíti önállóságuk fejlődését, építi kapcsolatait a gyermekkel. A nevelés alapvető

eszközeinek – játék – munka – tanulás – az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazodó differenciált alkalmazása az óvónő részéről a teljes nevelési folyamat tudatos átgondolását, elemzését és tervezését követeli.

4.3.1. Csoportszervezés

A kisgyermek óvodai felvételéről és a gyermekek csoportba való beosztásáról az óvodavezető a szülők és óvodapedagógusok véleményének figyelembevételével, valamint a köznevelési törvényben meghatározott létszámhatároknak megfelelően dönt. Intézményünkben részben osztott csoportokat szervezünk, ahol (szülői kérésre) lehetőség nyílik a testvérek együttnevelésére is. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekcsoportokat lehetőleg ugyanaz az óvónőpáros és dajka nevelje óvodába lépéstől az iskolakezdésig, ha ez megoldható. Hisszük, hogy a program hatékonyságát nem a csoportszervezés, hanem sokkal inkább az óvodapedagógusok felkészültsége, rugalmassága, kreativitása, empátiája, helyzetfelismerése, azaz egész egyénisége határozza meg. A gyermekcsoportokat a mesékből, gyermekdalokból jól ismert szereplőkkel (állatnevekkel, virágnevekkel, szimbólumokkal) jelöljük (pl. Maci, Katica, Csigabiga stb.). Törekszünk a köznevelési törvény által előírt csoportlétszámok megtartására, tekintettel arra, hogy a heterogén életkorú csoport az óvodapedagógustól nagyobb figyelemmegosztást, differenciálási képességet, rugalmasságot követel. Szintén ez érvényesítendő a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelésében is. Nem utolsó sorban a csoportszobák mérete sem enged meg nagy létszámot. A jelenlegi gyakorlat szerint 2 részben osztott csoporttal működünk az egész nap folyamán.

A gyermeki érettség jellemzői óvodába lépéskor

- alapvető egészségügyi szokások;
- kommunikációs képesség, készség;
- testi szükségletek felismerése
- öltözködés
- WC használat
- önálló étkezés.

Óvodai felvétel, óvodába történő beiratkozás

Az Nkt. 8. § (1) bekezdése szerint az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény. Az óvoda felveheti azt a gyermeket is, aki a harmadik életévét a felvételétől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy minden, a településen lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező hároméves és annál idősebb gyermek óvodai felvételi kérelme teljesíthető. Az Nkt. 49. § (1)-(2) bekezdése előírja, hogy az óvodai felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik. Az óvodába a gyermek – e törvényben foglalt kivétellel – harmadik életévének betöltése után vehető fel. A szülő gyermeke óvodai felvételét, átvételét bármikor kérheti, a gyermekek felvétele folyamatos. A gyermeket elsősorban abba az óvodába kell felvenni, átvenni, amelynek körzetében lakik, vagy ahol szülője dolgozik. A felvételtől, átvételtől az óvoda vezetője dönt. A Soltszentimrei Szivárvány Óvoda és Konyha felvételi körzete Soltszentimre közigazgatási területe.

Az Nkt. – 2015. szeptember 1-től hatályos – 8.§ (2) bekezdés alapján a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A jegyző a szülő kérelmére és az óvodavezető, valamint a védőnő egyetértésével, az ötödik életév betöltéséig felmentést adhat a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, képességeinek kibontakoztatása, sajátos helyzete indokolja. Felmentés nem adható, ha a gyermek beíratása nem történt meg. Az adott évben ötödik életévét betöltött gyermek a nevelési év kezdő napjától napi négy órában köteles óvodai foglalkozáson részt venni, s ez alól felmentés nem adható.

A beiratkozáshoz szükséges:

- a gyermek személyazonosítására alkalmas, a gyermek nevére kiállított személyi azonosító (születési anyakönyvi kivonat vagy személyi igazolvány)
- a gyermek lakcímét igazoló hatósági igazolvány (lakcímkártya)
- mind két szülő személyi azonosító és lakcímet igazoló hatósági igazolványa (személyi igazolvány és lakcímkártya)
- a gyermek TAJ kártyája
- meglévő szakértői vélemény (minden olyan igazolás, orvosi vélemény, amely a gyermek fejlődésével, esetleges fennálló betegségével kapcsolatos)
- az étkezési térítési díj csökkentésére jogosító körülményeket igazoló dokumentumok.

Óvodánkban az alapító okiratban foglaltaknak megfelelően integrált óvodai nevelést biztosítunk sajátos nevelési igényű gyermekek számára, a sajátos nevelési igényt megállapító szakértői vélemény alapján.

Külföldi tartózkodásról

A napi négy órában óvodai nevelésre kötelezett gyermek szülője, ha gyermeke az óvodakötelezettségét külföldön teljesíti, köteles arról a beiratkozás idejének utolsó határnapját követő tizenöt napon belül írásban értesíteni a gyermek lakóhelye, annak hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt.

A napi négy órában óvodai nevelésre kötelezett, az óvodával jogviszonyban álló gyermek szülője, ha gyermeke az óvodakötelezettségét a jövőben külföldön teljesíti, előzetesen köteles értesíteni a gyermek lakóhelye, annak hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt.

Az óvodavezető dönt a gyermek felvételéről, átvételéről és írásban tájékoztatja a szülőt a döntés indoklásával, a fellebbezésre vonatkozó tájékoztatással kiegészítve. Az óvoda vezetője az óvodai felvételi kérelemnek helyt adó döntést írásban, a kérelem elutasítására vonatkozó döntését határozati formában közli a szülővel.

Az óvodavezető írásbeli döntése ellen a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő a közléstől számított 15 napon belül illetékmentes fellebbezési kérelmet nyújthat be a település jegyzőjéhez.

Elbírálás szempontjai

- Férőhelyek száma
- Egyedülálló szülő gyermeke
- Hátrányos helyzetű, szociálisan rászorult gyermek
- Nagycsaládosok gyermeke
- Óvodaköteles (3. életévet betöltő) gyermek
- Munkahellyel rendelkező családok gyermeke
- Szülői igény, kérés figyelembevétele

Óvodai elhelyezés megszüntetése:

- elköltözés esetén
- áthelyezés (szakértői bizottság véleménye alapján)

- adott évben betölti a 8. életévét (aug. 31-ig)

4.3.2 A nevelés időkeretei

Napirend

A nevelés időkereteinek céltudatos megtervezése a gyermekek optimális életrendjét határozza meg. A napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket a gyermekek egészséges fejlődéséhez - megfelelő időtartamú, párhuzamosan végezhető, játékba ágyazott tanulási folyamatok, differenciált tevékenységek tervezésével és szervezésével. Nyugodt, kiegyensúlyozott, kiszámítható óvodai környezetet teremt számukra. A napirenden belül a legtöbb időt a gyermekek legfontosabb tevékenysége, a szabad játék kapja, igazodva a különböző tevékenységekhez és a gyermekek egyéni szükségleteihez. A csoportok napirendjének kialakításában meghatározó szempont a folyamatosság és a rugalmasság biztosítása. A napirendben az egyes tevékenységekre fordítható idő rugalmasan változtatható az életkori sajátosságok, a körülmények, az évszakok, a váratlan események hatására.

Időkeret	Tevékenységek
7.00-7.30	Gyülekezés összevontan, szabad játék
7.30-10.00	Szabadon választott tevékenységek (szabad játék, párhuzamosan végezhető tevékenységek, mindennapi testnevelés), gondozási teendők, tízórai
10.00-11.45	Komplex foglalkozások, szabadon választott tevékenységek (szabad játék, párhuzamosan végezhető tevékenységek, mozgás a szabadban), levegőzés, séta
11.45-15.00	Gondozási teendők, ebéd, pihenés
15.00-16.30	Gondozási teendők, uzsonna, szabadon választott tevékenységek hazabocsátásig

Óvodánk nyitva tartása:

Hétfőtől – péntekig napi 9.30 óra

7.00 – 16 .30 óráig

Dajka 6.00-tól 17.00 óráig tartózkodik az épületben.

Az intézmény dolgozóinak munkaideje:

Óvodapedagógusok: heti 40 óra, /32 óra a csoportban eltöltött idő/

Technikai dolgozók: heti 40 óra

Óvodavezető: heti 40 óra, /12 óra csoportban eltöltött idő/

A nyitvatartási idő alatt az óvodapedagógusok jelenléte folyamatosan biztosította gyermekcsoportokban. Munkaidejük lépcsőzetes kezdéssel és végzéssel zárul.

Hetirend

A hetirend a napirendhez hasonlóan a folyamatosságot, a rendszerességet, a nyugalmat segíti elő az óvodai csoportokban. A hetirend összeállításánál arra ügyelünk, hogy jusson elegendő idő a gyermeki tevékenységek, kezdeményezések, ötletek és javaslatok meghallgatására, kipróbálására vagy közös megvalósítására. A hetirendet befolyásoló tornaterem, fejlesztő szoba beosztást az óvodavezető koordinálja és véglegesíti. A hetirendet a szeptember 1-től május 31-ig terjedő időszakban az alábbiak szerint, a gyermekek biológiai (életkor, alvás-, mozgásigény, ebéd rendszeres időpontja) és társas szükségleteit szem előtt tartva alakítják ki az óvodapedagógusok. A nyári időszakra tartalmaz, a gyermeki szabadságot tiszteletben tartó, gondosan megtervezett napi-, és hetirend szolgál. Az óvodapedagógusok megteremtik a feltételeket és a lehetőséget, hogy a gyermekek az évszak örömeit szabadon élvezzék, miközben változatos tevékenységeket biztosítanak számukra.

Napok	20-30 perc	30-35 perc
Hétfő	Mindennapi testnevelés Mese-vers	Külső világ tevékeny megismerése
Kedd	Mindennapi testnevelés Mese-vers	Ének-zene, énekes játék, gyermektánc
szerda	Mindennapi testnevelés	Mozgás

	Mese-vers	
Csütörtök	Mindennapi testnevelés Mese-vers	Külső világ tevékeny megismerése (matematikai tartalmak)
Péntek	Mese-vers	Rajzolás, mintázás, kézimunka

Az itt leírt hetirend általánosságban foglalja össze a megvalósítandó feladatokat. Számptalan variációval az adott csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek figyelembevételével nemcsak a komplex foglalkozások helyeit, de az időkereteit is megváltoztathatja az óvodapedagógus.

4.4. A nevelés tervezése, dokumentáció

Bár nagy mértékben építünk a gyerekek spontán ötleteire, tapasztalataira, mégis nagyon fontosnak tartjuk a tudatos tervezést a nevelőmunkánkban.

Ennek során:

- az óvodai nevelés több éves folyamatában egymással szorosan összefüggő és egymásra ható nevelési feladatokat kell megoldani,
- a nevelési feladatok egymásra épülnek, csupán egymás közti arányai változnak,
- a nevelés folyamatában kialakuló szintek nem statikusak, állandóan változnak, a gyermek fejlődését jelzik, egyben további fejlődésének kiindulópontjai is,
- a testi és pszichikai fejlődés szervesen összefügg, és kölcsönhatásban van egymással,
- az egyes gyermekek fejlődési üteme különböző, valamint ugyanannak a gyermeknek fejlődési dinamikája a különböző területeken más és más lehet,
- az óvodai élet folyamatában számolnunk kell előre nem látott nevelési helyzetekkel,
- a tevékenység tartalmak tervezésnél nem elsősorban az ismeretanyag növelésére, hanem a több alkalommal, sokoldalúan, különböző nézőpontból való megközelítésre helyezzük a hangsúlyt.

Óvodánkban az óvónők állandó délelőttösként és délutánosként dolgoznak, a tervezés közös feladatuk, melynek alapidokumentuma a csoportnapló. A

csoportnaplót helyi nevelési gyakorlatunkhoz választottuk ki, amely a nevelőmunka tervezésének dokumentálására szolgál. Egységes követelmény, hogy a törvényesen előírt tartalmi elemeket minden csoportnaplónak tartalmaznia kell. A csoportnapló lehet papíralapú vagy digitális.

A csoportnapló tartalmazza:

- Nyitó oldal (az óvoda neve, OM azonosítója, címe, nevelési év, csoport megnevezése, óvodapedagógusok, megnyitás és lezárás dátuma, óvodavezető aláírása, körbélyegző lenyomata, pedagógiai program neve)
- Személyi változások
- Gyermek névsora, jele
- Gyermek összesített adatai
- Tankötelesek névsora
- Születésnapok
- Napirend
- Hetirend
- Csoportprofil
- Fejlesztő foglalkozások hetirendje
- Szakértői véleménnyel rendelkezők, egyéni fejlesztési terv alapján differenciáltan foglalkoztatottak névsora, adatai
- Szervezési feladatok (ciklusonként)
- Nevelési tervek (min. 2 ciklus)
- Tevékenységtervek tervezése (tématervek, projekttervek)
- Értékelések (ciklusonként)
- Hivatalos látogatások
- Szülővel való kapcsolattartás (szülői értekezletek, fogadóórák, családlátogatások, nyitott programok, kirándulások, előadások, egyéni beszélgetések)
- Gyermekvédelmi feladatok
- Tisztasági vizsgálatok
- Feljegyzések a csoport életéből
- Év végi értékelés (beszámoló az óvodavezetőnek)

- Tartalmi elemei: nevelési területek, tevékenységterületek értékelése, a gyermekek fejlettségi szintjének értékelése a megfigyelt területek mentén összesítve, DIFER mérés eredményei, az eredmények elemzése, fejlesztési irány kijelölése
- Tartalomjegyzék

A tervezés dokumentumai a csoportnapló mellékleteként

- Éves tervek tevékenységenként vagy komplexen
- Egyéni fejlesztési terv (kiemelt figyelmet igénylő gyermekek részére)
- Rendezvények, programok forgatókönyvei
- Kirándulások terve

A tanulás tervezésénél a komplexitás a meghatározó, melyhez keretet az évszakokhoz, ünnepkörökhöz, hagyományokhoz, helyenként az őselemekhez való kapcsolódás ad. Törekedjünk egyre több téma projekt módszerrel való feldolgozására. Az óvodai tevékenységek megszervezésénél maximálisan biztosítjuk a gyermeki jogokat, figyelembe vesszük a gyermek aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését. Mindezek kielégítésére indirekt, a gyermeki aktivitást biztosító módszereket alkalmazunk, fő tevékenységüket, a játékot tekintve kiindulópontnak. A játékban megvalósíthatók a különböző fejlesztési feladatok, melyekhez az óvodapedagógus olyan légkört és feltételeket biztosít, ahol a gyermekek felszabadultan tevékenykedhetnek és választhatnak a lehetőségek közül. A szabad játék és tevékenységválasztás tiszteletben tartása mellett az óvodapedagógus tudatosan és tervszerűen biztosítja a fejlődéshez szükséges, differenciált tevékenykedés feltételrendszerét, párhuzamosan végezhető tevékenységeket kínál fel, a játékba ágyazott tanulás gyakorlatát valósítja meg. A tevékenységek közül a mozgásfejlesztést célzó testnevelés foglalkozást szervezzük általában kötött formában, mely lehetőséget ad a differenciálásra is.

5. Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodás korú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása
- az érzelmi-, erkölcsi- és közösségi nevelés
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

5.1. Az egészséges életmód alakítása –

Az óvoda egészségnevelési programja

Célunk: Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése, amely ebben az életkorban kiemelt jelentőségű.

Feladataink:

- **A gyermekek gondozása, testi szükségleteik kielégítése.** A gondozás, a gondoskodás a gyermekről alapvető és állandóan jelenlévő sajátossága az óvodának. A gondozási feladatok teljesítéséhez szükséges a bensőséges gyermek-felnőtt kapcsolat. A gyerekek testi szükségleteinek nyugodt, egyéni igények szerinti kielégítése jó közérzetük alapja és feltétele más tevékenységekhez való viszonyuknak. Az óvónő a kisgyermek óvodába lépése előtt tájékozódik egyéni szükségleteiről (anamnézis, szülővel való beszélgetés). A testi szükségletek kielégítését korlátozni nem lehet. Annak érdekében, hogy a gyerekek egyre önállóbban ki tudják elégíteni igényeiket, szükséges a megfelelő eszköz feltétel biztosítása és a bizalmat adó, biztonságot nyújtó légkör. Ezen a területen is figyelembe kell vennünk a családból hozott szokásokat, ezeket az egyéni szokásokat tolerálni szükséges és csak fokozatosan törekedjünk azok változtatására. A jól működő szokásrendszer kialakításának fontos feltétele a megfelelő eszközök és a tevékenységhez szükséges elegendő idő biztosítása, a csoportos helyzetek oldása, a felnőtt mintaadása, összehangolt együttműködése, segítségnyújtása. A fokozatosság és a tapintat nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a gyerekek a szokásokat elfogadják és önállóan végezzék. A gyerekek tisztaság iránti igényének alakulását szolgálja a testápolás szokásainak és szükségességének elfogadása (kézmosás, fogmosás, orrfújás, körömtisztítás, WC használat). A gyerekek öltözködése szempontjából fontos, hogy kényelmes, tiszta, megfelelő méretű, praktikus ruhadarabokat viseljenek. A réteges öltözködés a célszerű. A szülővel egyeztetve vegyük figyelembe az

egyéni igényeket. A nyugodt pihenés, alvás feltételei a jól kiszellőztetett helyiség, megfelelő hőmérséklet, csend, hangulati előkészítés (mese, altatódal stb.) vegyük figyelembe az egyéni igényeket, pl. alvást elősegítő tárgyak, szokások. A kisebbek hosszabb, a nagyobbak rövidebb pihenést igényelnek, de az azonos korú gyerekek is különböznek alvásigényükben. Az óvónő feladata, hogy az alvó és nem alvó gyerekek igényeit minél optimálisabban összehangolja.

- **Mozgásigény kielégítése:** A mindennapos testnevelés változatos mozgásformái és a testnevelés kötöttebb, szabálykövetőbb szervezési formája egyaránt teret biztosítanak a fejlesztő tevékenységek végzéséhez, rendszeres gyakorlásához. Napirenden kívül, külön szervezett kirándulások, séták, túrák, sport rendezvények is szolgálják a mozgásigény kielégítését. A speciális fejlesztést szolgálja esetenként a zenés torna, néptánc-elemek, láb-, és tartásjavító torna. A gyermekek az oldott, kellemes légkörben szívesen végzett tevékenységeket nem érzik fárasztónak. A különböző tevékenységek váltakozása pihentet. A felfokozott mozgásigény a gyermekek életkori sajátossága, kielégítése az óvodapedagógus feladata. Törekedjünk minél több időt biztosítani a szabadban történő folyamatos mozgással járó játékokra.
- **Egészségvédelem, egészségmegőrzés:** A gyermek testi épségének védelme, és a baleset megelőzés érdekében az óvoda felszereléseit szabványnak megfelelővé tettük. Mindenkor biztosítjuk a gyermeklétszámnak megfelelő felnőtt felügyeletet az udvaron és a csoportszobákban egyaránt. Levegőhöz, naphoz, vízhez szoktatást időjárásnak megfelelően, körültekintően végezzük. Ügyeljünk a nyári időszakban a magas UV sugárzás kivédésére árnyékolással, megfelelő ruházattal különös tekintettel a hőségriadóra. Szabad mozgás, az udvari játékok sokszínűsége biztosítja a testi képességek, mozgáskészség fejlesztését. Az életkornak megfelelő helyes életritmus kialakítása az egészséges testi és szellemi fejlődés alapfeltétele. A rendszeres, megszokott időben végzett tevékenységek visszahatnak az életfolyamatokra. A nyugodt, stressz-mentes életmód kialakításában fontos szerepe van a helyes életritmusnak, a jó napirendnek. Legyen mindenre elegendő idő, kerülni kell a kapkodást, a gyakori versenyhelyzetet. A gyerekeket szoktassuk a halk beszédre, a felnőttek

adjanak ebben is mintát. A relaxáció alkalmazása heti több alkalommal hozzájárulhat a feszültség oldásához.

Egészségmegőrzés során biztosítani kell:

életkornak megfelelő szűrővizsgálatokat, életkorhoz kötött védőoltásokat, beiskolázás előtti vizsgálatokat, amelyek szervezését a védőnő és a gyermekorvos végzi, akik figyelemmel kísérik a gyermekek testi, és szellemi fejlődését, együttműködnek az óvónővel, segítséget nyújtanak számára az iskolaérettség megítéléséhez. Egymást segítő közös munkájuk eredményeképpen sikerül felismerni idejében az enyhébb, de a gyerek sorsát befolyásoló eltérő fejlődést vagy szervi problémát, ami az időben megindítandó kezelés egyik feltétele.

- **Egészséges táplálkozás** szokásrendszerét szükséges kialakítani, s ezt a családokkal meg lehet ismertetni. A helyes táplálkozási szokások megalapozásánál fontos szerepe van az óvodapedagógusnak és dajkának, valamint a gyermekétkeztetést ellátó konyhának. Gondoskodni kell róla, hogy az étrend megfelelő arányban tartalmazza a gyermekek fejlődéséhez szükséges és elengedhetetlen tápanyagokat, vitaminokat, ásványi sókat. Ennek érdekében sok gyümölcs, zöldségféle, elsősorban szárnyas hús, hal és rostban gazdag étel kerüljön az étlapra. Az új ételeket, ízeket, konyhatechnikai megoldásokat nagy odafigyeléssel, fokozatosan ismertessük meg a gyerekekkel. Szorgalmazzuk a heti zöldség-, és gyümölcsnapokat, szervezzünk Egészségnapot vetélkedőkkel, mozgással, a szülők és segítő szakemberek bevonásával. A születésnapok megünnepléséhez is gyümölcs, gyümölcsle behozását szorgalmazzuk a cukros üdítők, sütemények helyett.
- **Az egészséges életmód alakításának feltételei:**

Tárgyi feltételek: Az udvar, az épület felszereltségének lehetőség szerinti folyamatos bővítésével, korszerűsítésével szükséges biztosítani a hatékony munka feltételeit. Fontos a megfelelő hőmérsékletű kevert víz biztosítása. A csoportszobák lekerekített élű és megfelelő magasságú bútorai a baleset-megelőzést szolgálják. A berendezéskor figyelembe kell venni a tervezett tevékenységekhez szükséges hely biztosítását. Az öltöző a gyerekek egyéni holmijainak elhelyezéséhez és az öltözködéshez megfelelő teret biztosítanak. A mosdóban a tisztálkodáshoz szükséges eszközök jól átlátható és könnyen

hozzáférhető elhelyezése nagyon fontos. A függönyökkel takart WC-k az intimitás biztosítását szolgálják.

Személyi feltételek: Az óvoda személyzetének mindenkor be kell töltenie a „modell” szerepét a nevelés hatékonysága érdekében. Valósuljon meg a gyermek optimális fejlődése, alakuljon ki az egészséges életmód és harmonikus életvitel igénye a testi-lelki szükségletek kielégítésével az egészségmegőrzés az egészségvédelem szokásainak formálásával. A baleset-megelőzés érdekében tudatosítsuk a gyerekekben a helyes viselkedési normák betartásának fontosságát, gyakran hívjuk fel a figyelmüket a balesetveszélyre pl. udvari játékok nem megfelelő használata, gyalogos közlekedés szabályainak áthágása.

5.2. Érzelmi-, erkölcsi-, és közösségi nevelés

Célunk: a gyermekek kiegyensúlyozott, egészséges éntudattal rendelkező, harmonikus személyiségének kibontakoztatása az egyéni képességek figyelembevételével, valamint erkölcsi és akaratni tulajdonságaik fejlődésének elősegítése közös élményekre épülő közös tevékenységek gyakorlása által. A közösségi élet normáit kifejező szokások alapozzák meg a közösségi beállítódást, a magatartás alakulását. Az óvodába a gyermekek különböző szociokulturális alappal és háttérrel érkeznek, mely érzelmi állapotukat nagymértékben befolyásolja. Pedagógiai programunk megfelelő bázist nyújt a kooperációs és kommunikációs képességek kifejlesztéséhez. Ezen képességek fejlesztése nagyon fontos az életre nevelés szempontjából. A tulajdonságok, a képességek, a készségek, szükségletek olyan rendszerét kívánja formálni, amelynek segítségével a gyermekek részvétele a napi életben egyszerűbbé, könnyebbé, gyorsabbá válik. Az érzelmi – erkölcsi nevelés terén elengedhetetlennek tartjuk, hogy a gyermekeket érzelmi biztonság, derűs, szeretetteljes légkör vegye körül. Hozzájárulunk az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képesség kialakulásához (barátkozás, figyelmesség, segítőkészség, együttérzés, önzetlenség). A mindennapok tevékenységeit úgy szervezzük, hogy elősegítsük a gyermekek akaratának, önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának fejlődését. Megalapozzuk a szociálisan elfogadható önérvényesítés képességét. A szokás és normarendszer megalapozása tevékenységeken keresztül történik.

Feladataink:

- **Beszoktatás, befogadás**

A beszoktatás célja az érzelmi biztonság megalapozása. Fontosnak tartjuk, hogy leendő óvodásaink ne az óvodába lépés első napján találkozzanak az óvó nénikkel és a dadus nénivel. Mi mindenkinek felajánljuk a családlátogatás lehetőségét, ekkor a gyermeket a saját környezetében látogatjuk meg, ahol sokkal felszabadultabban viselkedik. A szülőkkel közelebbi kapcsolat alakulhat ki a kötetlen beszélgetés alatt. Az óvodapedagógusok ekkor töltik ki az anamnézis lapot is (a gyermek eddigi fejlődését feltérképező adatlap).

A beszoktatás az óvodai nevelési év első napjával (szeptember 1.) kezdődik.

A szülők háromféle beszoktatási lehetőség közül választhatnak:

- **Folyamatos:** az első naptól kezdve a kisgyermek egész nap az óvodában tartózkodik, szülő vagy nagyszülő nincs jelen.
- **Fokozatos:** a kisgyermek első nap 1-2 órát tartózkodik az óvodában, szülő vagy nagyszülő nincs jelen. A napi itt tartózkodás idejét folyamatosan növeljük 1-2 héten keresztül.
- **Anyás beszoktatás:** A szülő vagy nagyszülő a kisgyermekkel együtt ismerkedik az óvodai élettel, az anyuka aktívan bekapcsolódik az óvodai tevékenységekbe, közösen játszanak, a gondozási feladatokat együtt végzik (mosakodás, wc használat stb.). A közös játék alatt a gyermek ismerkedik csoporttársaival, és az itt dolgozó felnőttekkel.

A beszoktatás folyamata gyermekenként eltérő, ezért nem tudjuk előre megmondani, pontosan meddig fog tartani. Kérjük a szülőket, hogy bízzanak meg azokban az óvodapedagógusokban, akik felelősek lesznek gyermekeikért és fogadják el, amikor jelzik, hogy a szülő jelenlétét már nélkülözni tudják. Próbálják szem előtt tartani, hogy a túl hosszúra nyúlt beszoktatási idő sem minden esetben jó.

Ajánlások a beszoktatáshoz

- A beszoktatást segíti, ha a gyerekek magukkal hozhatják kedvencüket, az alvást elősegítő tárgyat, takarójukat, egy kis darabot az otthon melegéből.
- Javasoljuk a szülőnek, hogy sétáljanak el többször az óvoda épülete felé, hogy kevésbé legyen idegen az épület, a környezet.

- ...hogy olvassanak a gyermeknek az óvodai élettel kapcsolatos könyveket pl.:Anna és Peti sorozat, Pöttyös Panni az óvodában, Bogyó és Babóca sorozat,
- ... hogy otthon emlegessék név szerint a leendő óvó néniket, dajka nénit,
- ...hogy a beszoktatás/befogadás idején köszönjenek el gyermeküktől, mondják meg, hogy mikor jönnek érte és azt tartsák is be,
- ...hogy elköszönés után határozottan induljon el, mert a szülő bizonytalanságát a gyermek megérzi.

Ha a gyermeket megértő és szerető gondoskodás veszi körül az oviban, és ez párosul a pedagógusok és a szülők közötti kölcsönös bizalommal, minden remény megvan arra, hogy gyermekük vidáman és önfeledten fogja érezni magát az új közösségben, és az óvodába járás örömtelivé válik.

Az érzelmi intelligencia megalapozása, fejlesztése, a gyermeknek az önmagához való pozitív viszonyulás kialakításával az önbizalom, önfegyelem és önértékelés megalapozása érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes légkörben az óvodai nevelés lényeges eleme:

- szabad véleménynyilvánítás lehetőségének biztosításával,
- lelkiismeret furdalás nélküli „nemet mondás” lehetőségével,
- az öröm és őszinteség szabad megnyilvánulásának biztosításával,
- saját erősségek, gyengeségek megismerésével, elfogadásával,
- pozitív énkép alakításával,
- önértékelés képességének kialakulását elősegítő módszerek alkalmazásával,
- humorérzék fejlesztésével,
- közösségi életre való felkészítéssel.

Szociális képességek fejlesztésével a szocializáció kialakulásának, a közösségi nevelés megvalósulásának segítése:

- Normákhoz, szabályokhoz, szokásokhoz való pozitív viszonyulás kialakításával a közösségbe való beilleszkedés fejlesztése.
- Az önként vállalt és kötelező jellegű tevékenységek során a kezdeményezőkézség, szervezőkézség, együttműködő-, alkalmazkodó

képesség, valamint a segítségkérés és nyújtás, tolerancia képességének fejlesztése.

- A késleltetés, lemondás, kivárási képességének erősítése.
- Felnőttekhez, a közösséghez és a tágabb környezethez való pozitív viszonyulás, kötődés alakítása.
- Érzelmek, helyzetek, konfliktusok kezelésének fejlesztése különböző stratégiák megismertetésével, beépülésével.
- A csoportkohézió fejlesztése élmények, távlatok, ünnepek átélésével.
- A spontán érdeklődés, kíváncsiság, egymástól való tanulás erősítése, fejlesztése, a tudásvágy és problémamegoldás kialakításának segítése a tapasztalatok, élmények és cselekedtetések által.
- Az öröm, a siker, a kudarc átélése a szeretet és harag megnyilvánulási lehetőségének biztosítása a csoportnorma keretei között.
- Igazságérzet alakítása: legyen képes küzdeni a saját igazáért és elfogadni a másikat.
- Kötelességtudat fejlesztése: a vállalt és kötelező feladatok teljesítésével.
- Felelősségérzet fejlesztése: az igazmondással és őszinteséggel.
- Nemzeti identitástudat fejlesztése: az „én-kép”, a szűkebb és tágabb természeti-, társadalmi-, kulturális környezet megismerésével, tiszteletével.
- Személyes minta és példamutatás.
- Bizonyos tevékenységekhez kapcsolódó, csak az adott csoportra jellemző rítusok, szokások kialakítása.
- Értékelésnél preferáljuk a személyre szóló, egyéni sajátosságokra alapuló, konkrét helyzetre vonatkozó megerősítést és a közösség előtt történő erkölcsi elismerést.
- Személyes tér védelmével az elvonulás lehetőségének biztosítása, a súrlódások, agresszivitás, konfliktushelyzetek lehetőségének csökkentése - kuckósítás.
- Hatékony konfliktuskezelési technikák alkalmazása.

5.3. Anyanyelvi -, értelmi fejlesztés és nevelés

Célunk: hogy az óvodáskor végére a gyermekek egészségesen fejlődő, harmonikus személyiséggé váljanak, rendelkezzenek olyan készségekkel, képességekkel,

beszédkultúrával és kifejezőképességgel, melyek alkalmassá teszik őket a zökkenőmentes iskolakezdésre. Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Óvodánkban a gyermekek érdeklődésére, kíváncsiságára, mint életkori sajátosságokra építve változatos tevékenységet biztosítunk, melyeken keresztül tapasztalatokat szerezhetnek természeti és társadalmi környezetükről. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel (a javítgatás elkerülésével) az óvodai nevelő tevékenység egészében kiemelt jelentőségű. A differenciált fejlesztés közben a gyermekek természetes beszéd-, és kommunikációs kedvének fenntartására és ösztönzésére törekszünk. Különösen nagy figyelmet fordítunk a gyermekek meghallgatására, a gyermeki kérdések érvényesülésére, a megfelelő és kielégítő válaszok adására. Változatos tevékenységek megszervezésével biztosítjuk a sokoldalú tapasztalatszerzés lehetőségét, valamint igyekszünk felkelteni, fenntartani és kielégíteni a gyermekek érdeklődését. Rendszerezük, bővítjük ismereteiket, s az élmény gazdag környezetben folyamatosan fejlődnek értelmi képességeik (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, és kreativitás). Az óvodában komplex nevelés folyik. A nevelési területek elkülönülnek, de a gyakorlatban egységet alkotnak. Az óvodapedagógus az ismeretek tapasztalati úton történő megszerzéséhez segíti hozzá a gyerekeket. Megteremti annak lehetőségét, hogy a gyermek a játékon, az alkotómunkán, saját tevékenységén keresztül jusson élményekhez, amelyek felkeltik és ébren tartják a megismerés vágyát a tanulás örömét és az átélést.

Feladataink:

- Olyan elfogadó, szeretetteljes légkör megteremtése, melyben a gyermekek bátran elmondják gondolataikat.
- Változatos tevékenységek biztosítása a gyermekek meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve, ismereteik rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása.
- Egyéni érdeklődési kör figyelembevétel.
- További élmények biztosítása, melyben tapasztalatot szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetéről.

- Az értelmi képességek (érezékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és kreativitás fejlesztése.
- Napjaink környezet-, és természetvédelmi problémáinak felismeréséhez, kezeléséhez szükséges tudatos szemlélet-, és magatartásformálás.
- A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszony kialakítása a természethez, az emberi alkotásokhoz, megtanítani azok védelmét, és az értékek megőrzését.
- Megismertetni a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanítani ezek szeretetét, védelmét.
- Minden gyermek képességeit önmagához mérten alakítjuk. Az iskolába lépéshez szükséges tapasztalatok, alapismeretek és gyakorlati készségek kialakítása a cél (beszéd, akarat, emlékezet, figyelem, szociális magatartás, problémamegoldó gondolkodás).
- Fontos a képességek, a tanulás iránti vágy, a belső gondolati képek, a képszerű, szemléletes gondolkodás, az anyanyelv és a kommunikációs képesség fejlesztése.
- A beszédészlelés, beszédértés, szóbeli emlékezet fejlesztése.
- Szókincs (relációs és általános) gyarapítása, szófaji gazdagság megalapozása.
- Folyamatos, összefüggő, tiszta beszéd, nyelvi kifejezőkészség kialakítása.
- Kommunikációs (verbális, nem verbális) jelzések felismerésének, használatának gyakorlása.
- Együttműködés a logopédussal és a családdal a megelőzés és a korrekció területén.
- A szociokulturális háttér figyelembe vételére épülő differenciált készség, képességfejlesztés megvalósítása.
- Ha szükség van rá, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó, valamint migráns gyermekek differenciált támogatása a magyar nyelv elsajátításában.
- Artikulációs készség fejlesztése a beszédszervek ügyesítésével és a helyes beszédlégzés fejlesztésével.

- Beszédindíték és beszédkedv erősítése változatos beszédhelyzetek megteremtésével, élmények, tapasztalatok biztosításával, pozitív megerősítéssel.
- A beszédfigyelem, beszédképesség fejlesztése, az egymástól való tanulás és a kooperáció megalapozása

6. Tevékenységformáink

6. 1. Játék

A játék a 3-7 éves gyermek alapvető, semmi mással nem helyettesíthető, a pszichikumot, a kreativitást fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenysége. A játék - szabad képzelettársításokat követő szabad játékfolyamat - a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melyet mindennap visszatérő módon, hosszan tartóan kielégítünk. A játékban a gyermek kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket, megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újra élheti kellemes élményeit. Játék közben a gyermek társakra talál, kommunikál és közösen végezhető tevékenységekbe fog, versenyez, szabályokat alkot, ezek alapján cselekszik. A játék a személyiség fejlesztés és az óvodai nevelés legfontosabb és leghatékonyabb eszköze, olyan komplex tevékenységforrás, amelyet tudatosan felhasználunk a nevelés folyamatában a célok eléréséhez. A játék a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek minden nap visszatérő módon hosszantartóan, és lehetőleg zavartalanul kell megvalósulnia. A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait a játékban tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó tevékenységgé. A gyermek játék által közvetíti gondolatait, érzelmeit. Megtanul együttműködni, beszélgetni, alkotni, megismerni a másik embert, képet alkotni a világról és úgy érzi, alakítja is azt. Fantáziája gyarapszik, a játékon keresztül jut ismeretekhez, munkafolyamatokat sajátít el, tanul.

6.1.1. Célunk:

A gyermek szabad képzelettársításának elősegítése a szabad játék túlsúlyának érvényesülése folytán. Az intellektuális, mozgásos, szociális kapcsolatok, élmények többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyainak és ötleteinek kibontakoztatása.

- A szabad játék során az óvónő biztosítja a gyermek számára az önállóságot és a szabadságot:
 - a játéktevékenység kiválasztásában,
 - a játékeszközök megválasztásában,
 - a társak megválasztásában.

6.1.2. Feladataink:

- a játékhoz szükséges optimális feltételek folyamatos biztosítása (hely, idő, eszköz),
- a szűkebb és tágabb környezetből szerzett gyermeki benyomások feldolgozásának biztosítása,
- a 3-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének gazdagítása, a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembe vételével,
- a nyugodt légkör megteremtése,
- élményszerzési lehetőségek biztosítása a különböző játékformákhoz,
- a játék útján megismertetjük őket a világgal, tárgyakkal, tárgyak tulajdonságaival, a valóság jelenségeivel, eseményeivel - ezzel a gyermek értelmi képességeinek fejlődését segítjük elő,
- a gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása,
- szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együtt játszás a gyermekekkel,
- segítségadás a játék közben kialakult konfliktushelyzetek demokratikus feloldásában,
- beszédkésztség fejlesztése a játékon keresztül,
- használjuk ki a népi játékokban rejlő személyiségfejlesztő lehetőségeket, biztosítva ezzel múltunk értékeinek megismerését, játékba való beépítését,
- az óvónő mutasson mintát a játék apró fogásaira, tanuljunk meg ismételni egy-egy jól bevált játékot, rugalmasságot, folyamatoságot, spontaneitást vigyünk a nevelési folyamatba.

6. 2. Munka

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató, azzal egybeeső munka és munkajellegű játékos tevékenység. A munkatevékenységek az óvodai élet mindennapjában jelen vannak, ezek egyrészt a gyermekek saját személyével kapcsolatos teendők ellátása: az önkiszolgálás, másrészt a közösségért végzett tevékenységek: naposság, egyéni megbízatások, alkalmoszerű munkák, a környezet rendben tartása, növénygondozás. A gyermekek a munkatevékenység során tapasztalatokat szereznek, ismerkednek a környezetükkel. A gyakorlás során formálódik attitűdjük, és egyre pontosabbá válnak a munkavégzéshez szükséges képességeik, készségeik. Közben olyan tulajdonságaik alakulnak ki, mint a kitartás, felelősségvállalás, céltudatosság, kötelességtudat, önállóság. A közösen végzett munka pozitívan hat a közösségi kapcsolatok alakulására is. A gyermek munkajellegű tevékenysége önként vállalt és örömmel végzett tevékenységként jelenik meg a mindennapokban, mely a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

6.2.1. Célunk:

A munkavégzéshez szükséges készségek, képességek, kompetenciák alakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek közösségi kapcsolatait, környezetük és tárgyaik rendben tartását, kötelességtudatát.

6.2.2. Feladataink:

- a különböző típusú munkajellegű tevékenységek tudatos szervezése bizalmon alapuló, szeretetteljes légkörben,
- a szükséges feltételek (hely, eszköz, idő) folyamatos biztosítása,
- a lehetőség megteremtése arra, hogy a gyermekek önkéntesen, önállóan kedvük és képességük szerint elvégezzék az önmagukkal kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet ill. a társaik érdekében végzett munkatevékenységet,
- a differenciálás elvének érvényesítése a feladatadáskor,
- a fokozatosság betartása a gyermekek egyéni fejlettségének figyelembe vételével,
- sikerélményhez juttatás, a munka örömeinek megéreztetése,

- reális, konkrét, ösztönző, fejlesztő hatású pozitív értékelés alkalmazása, ezzel a pozitív önértékelés alakítása.

6. 3. Tanulás

A gyermekek a tevékenységek során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általa fejlődnek. Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti-, és időkeretben valósul meg. A játékba ágyazott tanulás alatt egyéni adottságaikhoz mérten fejlődnek értelmi képességeik: érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, képszerű szemléletes gondolkodás, kreativitás. A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás és a felfedezés lehetőségének biztosítása.

6.3.1. Célunk:

A gyermek kompetenciáinak, készségeinek, képességeinek fejlesztése előzetes tapasztalataira, ismereteire építve, érdeklődési kedvének fenntartása és tanulási vágyának megalapozása.

6.3.2. Feladataink:

- a gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának, érdeklődésének sokoldalú kielégítése a nap folyamán, párhuzamosan végezhető tevékenységek biztosításával,
- változatos, a gyermekek cselekvő aktivitására épülő, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás lehetőségének biztosítása,
- a váratlan, spontán adódó lehetőségek tudatos felhasználása a gyermekek fejlesztése érdekében,
- a gyermeki kérdésekre épülő ismeretátadás lehetőségeinek kiaknázása,
- a szervezett tapasztalatszerzés esetén az életkori sajátosságok és egyéni képességek figyelembe vétele,
- az egyéni fejlődési, érési ütem figyelembevétele a tevékenység felkínálása

során,

- a gyermekek értelmi képességének fejlesztése,
- a kiemelkedő képességű gyermekek tehetségének felismerése, fejlesztése
- részképesség-lemaradás, egyéb tanulási zavarok kiszűrése, hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, SNI gyerekek egyéni fejlesztése,
- személyre szabott, pozitív értékelés a tanulás irányítása során.

6.3.3. A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos, minta-, és modellkövetéses magatartás-, és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés,
- a cselekvéses tanulás játékba ágyazottan,
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés,
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés,
- a gyakorlati problémamegoldás.

7. A tevékenységekben megvalósuló tanulás (komplex foglalkozások rendszere)

7.1. Vers, mese

Az érzelmi biztonság megteremtésének és az anyanyelvi nevelésnek egyaránt fontos eszköze. A mindennapos verselés, mesélés, mondókázás az óvodáskorú gyermekek alapvető szükséglete. A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdoló, versek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermekeknek érzelmi-értelmi élményt adnak. A mese a gyermek érzelmi, értelmi és etikai fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. Tájékoztatja a külvilág és az emberi belső világ legfőbb viszonylatairól, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákról, ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra. A mese megfelel az óvodás gyermek szemléletmódjának, világgképének. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál, a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. A gyermekek saját vers - és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az

önkifejezés egyik igen fontos módja.

7.1.1. Célunk:

A gyermekek érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlődésének segítése, biztonságos önkifejezésének fejlesztése a nyelv szépségének, kifejező erejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal, mondatszerkesztéssel, valamint irodalmi érdeklődésük felkeltése és a magyar kultúra értékeinek átörökítése.

7.1.2. Feladataink:

- a mindennapos mesélés, verselés, mondókázás elmaradhatatlan elemként van jelen a mindennapokban,
- a felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása, a népi, klasszikus és a kortárs irodalmi művek kellő arányának biztosítása,
- a 3-6-7- éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása,
- a gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versekkel, mesékkel, dramatikus és anyanyelvi játékokkal,
- a nyugodt, meghitt légkör, a szoros érzelmi kapcsolat megteremtése az irodalmi alkotások teljes átéléséhez,
- a megfelelő hely, idő és eszköz (esetleg „szertartás”) biztosítása a meséléshez, bábozáshoz, dramatizáláshoz,
- képeskönyvek elérhetőségének biztosítása, a könyvek megbecsülésére nevelés,
- a gyermekek önálló elképzeléseinek segítése, az önkifejezés lehetőségének támogatása,
- az irodalmi művek élményszerű bemutatása a hang játékaival, mimikával, a beszéd zenei elemeinek érvényesítésével,
- a szülők meggyőzése az otthoni rendszeres, mindennapi mesélés fontosságáról.

7. 2. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc

Az óvodai zenei nevelés a gyermek szép iránti fogékonyságát, nyitottságát, a zenei képességek fejlesztését elsősorban érzelmi alapon kívánja kibontakoztatni. Az ölbeli

játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés és zenélés egyaránt örömet nyújtanak a gyermekeknek. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermekek felfedezik a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. Az élményt jelentő közös éneklés közben fejlődik hallásuk, éneklési készségük, ritmusérzékük, harmonikus, szép mozgásuk. A népdalok énekeltetése, a gyermeki „néptáncok” és „népi” játékok a hagyományok megismerését és továbbélését is segítik. A gyermekek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakításában fontos helyet kapnak az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások (pl. Forrai Katalin, Gryllus Vilmos dalai), valamint az autentikus népzene hangzásvilágával való ismerkedés is (ovis táncház).

7.2.1. Célunk:

A gyermekek zenei érdeklődésének felkeltése, zenei ízlésük, hallásuk, ritmusérzékük, harmonikus, szép mozgásuk fejlesztése, esztétikai fogékonyságuk formálása, zenei anyanyelvük megalapozása.

7.2.2. Feladataink:

- a felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása,
- a 3-6-7 éves korban megtervezhető hagyományos zenei tartalmak biztosítása,
- a tevékenység változatos szervezeti formáinak biztosítása,
- a mintaszerű énekes és hangszeres bemutatással a gyermekek zenei ízlésének és esztétikai fogékonyságának fejlesztése,
- a közös éneklés és játék örömeinek megteremtésével a gyermekek érzelmvilágának gazdagítása,
- a felnőtt minta spontán utánzási lehetőségének megteremtése a mindennapokban,
- a zene- ritmus- mozgás kapcsolatában a gyermekek harmonikus szép mozgásának alakítása,
- a népdalok, a gyermek néptáncok, és népi játékok alkalmazásával a néphagyományok megismertetése, ezáltal a szülőföld értékeinek átörökítése,
- migráns gyermek nevelése esetén hazájának kulturális értékeit is figyelembe

vevő dal- és zenei anyag választása,

- a gyermekek nyelvi képességének fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal és zenei képességfejlesztő játékokkal.

7. 3. Rajzolás, mintázás, kézimunka

A vizuális tevékenységek különböző fajtái: a rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka az ábrázolás különböző fajtái, a népművészeti elemekkel, a műalkotásokkal való ismerkedés is fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésének. A vizuális nevelés a gyermekeket egyéni fejlettségi szintjüknek megfelelően képi-plasztikai kifejezőképesség birtokába juttatja, kialakítja bennük az elemi komponáló, térbeli tájékozódó és rendező képességet. A látás, a megfigyelés, a befogadás által formálódnak a gyermekek képzetek, gazdagodik élmény-, és fantáziaviláguk. A vizuális nevelés áthatja az óvodai tevékenységrendszer egészét, melyben fontos a tevékenység öröme, az alkotáshoz, önkifejezéshez, esztétikai élmények befogadásához kapcsolódóan.

7.3.1. Célunk:

A gyermekek élmény és fantáziavilágának képi, téri szabad önkifejezése. A gyermekek tér-, forma-, szín-képzetének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti fogékonyságuk, igényességük alakítása.

7.3.2. Feladataink:

- a gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése,
- a szabad alkotás lehetőségének megteremtése párhuzamosan végezhető tevékenységként,
- a gyermekek megismertetése az eszközök használatával, változatos technikákkal és eljárásokkal,
- az ábrázolótevékenységgel kapcsolatos higiéniai szokások megtanítása,
- a 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó tevékenységek tartalmának differenciált tervezése,
- a gyermekek tevékenységvágyának felkeltése, a kezdeményezés, kreatív önmegvalósítás érvényre juttatása,
- képi gondolkodásuk fejlesztése, esztétikai érzékenységük fokozása,

- a gyermeki alkotások pozitív értékelése, ezáltal a pozitív önértékelés kialakítása
- migráns gyerekek nevelése esetén hazájuk kulturális értékeinek bemutatása.

7. 4. Mozgás

Az óvodáskorú gyermek egészséges testi fejlődésének biztosítása nem képzelhető el a rendszeres, játékban gazdag, az egyéni képességeket messzemenően figyelembe vevő, kellő aktivitást és terhelést biztosító testnevelés nélkül. A torna, a mozgásos játékok fejlesztik a gyermekek természetes nagy mozgását, valamint testi képességeiket: mint erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, erősítik a társra figyelmet. Kedvezően befolyásolják a gyermeki szervezet növekedését, teherbíró képességét, fontos szerepük van az egészség megőrzésében. A mozgás felerősíti és kiegészíti a gondozás és egészséges életmódra nevelés hatását. A mozgáskultúra fejlesztése mellett segítik a térben való tájékozódást, a helyzetfelismerést, a döntést és az alkalmazkodó képesség fejlődését, valamint a személyiség akarati tényezőinek alakulását. A tornának, játékos mozgásnak és minden egyéb egészséges életmódot erősítő tevékenységnek helyet adunk mindennapi nevelésünk során a csoportszobákban és szabad levegőn egyaránt.

7.4.1. Célunk:

A gyermek természetes mozgáskedvének megőrzése, harmonikus mozgásának, testi képességeinek, valamint tájékozódásának, alkalmazkodó képességének és a személyiség akarati tényezőinek fejlesztése játékos formában.

7.4.2. Feladataink:

- egészséges életvitel magalapozása a rendszeres mozgás lehetőségének biztosításával,
- mozgásra inspiráló biztonságos környezet megteremtése,
- szabad játékban történő spontán mozgás lehetőségének biztosítása a csoportban és az udvaron,
- a különböző szervezeti keretek megteremtése a gyermekek mozgásszükségletének kielégítése érdekében (kötött testnevelés foglalkozás, mindennapi testnevelés),

- a gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése,
- a mozgástapasztalatok bővítésének biztosítása, mozgáskészség, mozgáskultúra alakítása,
- a testi képességek, erő, állóképesség, ügyesség, gyorsaság fejlesztése,
- a mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és a szociális képességek fejlesztése
- a 3-6-7- éves korban tervezhető mozgások és mozgásfejlesztő játékok folyamatos biztosítása,
- mozgásos feladatokon keresztül a testséma fejlesztése, téri tájékozódás, oldaliság kialakítása
- az önértékelés és önbizalom növelése a mozgásos tevékenység pozitív megerősítésével.

7.5. A külső világ tevékeny megismerése

A környezettel való ismerkedés a kisgyermek alapvető szükséglete. A gyermekek kíváncsiságuk, érdeklődésük, aktivitásuk során tapasztalatokat szereznek a közvetlenebb és tágabb természeti- emberi- tárgyi környezetükről. A valóság felfedezése során megismerik lakókörnyezetüket, az ott élő embereket, a helyi hagyományokat és néphagyományokat, a tárgyi kultúra értékeit, megtanulják azok szeretetét, védelmét is.

7.5.1. Célunk:

A közvetlen és tágabb környezet felfedezése során olyan tapasztalatok megszerzése, készségek és képességek kialakítása, amelyek az életkoruknak megfelelő biztonságos eligazodáshoz és tájékozódáshoz szükségesek, valamint a természetet szerető és védő emberi értékek alakítása, környezettudatos magatartás megalapozása.

7.5.2. Feladataink:

- a gyermekek spontán érdeklődésére, kíváncsiságára, élményeire, tapasztalataira épülő új ismeretek kiválasztása,
- változatos tevékenység biztosítása a tapasztalatszerzés, élménygyűjtés,

felfedezés során,

- a 3-6-7 éves korban tervezhető hagyományos és helyi tartalmak kiválasztása a környezetünk értékeinek felfedezése érdekében,
- a környezet szépségének, harmóniájának felfedezésére, védelmére, óvására nevelés,
- a környezetvédelem alapjainak megismertetése (föld, víz, levegő, növény és állatvilág, tájvédelem),
- környezetbarát szokások megalapozása (takarékoskodás a vízzel, papírral, hulladékkezelés, szelektálás),
- a tárgyi feltételek biztosítása a természetben való folyamatos tevékenységhez (kisméretű szerszámok, magas ágyás),
- a gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése, önálló véleményalkotásának, döntési képességének segítése,
- megfelelő ismerethordozók biztosítása a tőlünk távollevő tájak, emberek, növények, állatok, tudományos jelenségek megismeréséhez.

7. 6. Matematika

Matematikai nevelésünkben fontos feladat, hogy a gyermekek természetes környezetben ismerkedjenek a mindennapi életben található matematikai fogalmakkal, ismeretekkel. A spontán tapasztalatszerzés, a megfigyelések, kezdeményezések során fokozzuk érdeklődésüket, megalapozzuk logikus gondolkodásukat. Az elemi ok-okozati összefüggések felfedezése, megtapasztalása során juttatjuk el a gyermekeket problémahelyzetek megoldásához. A külső világ tevékeny megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek a birtokába is jutnak a gyermekek. Felismerik a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat, általa alakul ítélőképességük, fejlődik a tér-, sík- és mennyiség szemléletük, valamint gondolkodásuk. A spontán játékos tapasztalatszerzés és a komplex tevékenységek tapasztalatai mellett az óvodáskor utolsó szakaszában a matematikai nevelés önállóságát is hangsúlyozzuk. A matematikai nevelés a gyermekek kíváncsiságára, érdeklődésére, észlelésére, megismerési vágyára épülve valósul meg.

7.6.1. Célunk:

A közvetlen környezet megismerése közben a minket körülvevő világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedeztetése, megtapasztaltatása, a matematikai érdeklődés felkeltése, a logikus gondolkodás megalapozása.

7.6.2. Feladataink:

- a játék során adódó spontán matematikai helyzetek kihasználása,
- matematikai fogalmak, kifejezések, összefüggések megismertetése, megtapasztaltatása,
- az 5-7 éves korban tervezhető tartalmak biztosítása,
- mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyok felismertetése tevékenységbe ágyazva,
- a gyermeki tevékenység változatos formáinak biztosítása: egyéni, páros, mikro-csoportos szervezéssel,
- olyan eszközök, és tevékenységi lehetőségek biztosítása, amelyen keresztül érvényesül a gyermekek cselekvő aktivitása, tapasztalatszerzése,
- a gyermekek matematikai érdeklődésének kielégítése, logikus gondolkodásuk megalapozása,
- elemi ok-okozati összefüggések felfedeztetése, megtapasztaltatása,
- a gyermekek egyéni feladatmegoldásainak ösztönzése, sajátos logika elfogadása,
- pozitív viszony kialakítása a problémahelyzetek megoldásához.

8. Sikerkritériumok

(a fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére)

8.1. Egészséges életmód kialakítása, gondozás területén

- Önállóan használja a WC-t.
- Önállóan kezét mos, szükség szerint használja a körömkéfé.
- Önállóan fogat mos, a fogápoló szereket tisztán tartja.

- Vigyáz a mosdó rendjére.
- Szükség szerint használ zsebkendőt.
- Szokásává válik a rendszeres, gondos tisztálkodás.
- Az időjárásnak megfelelően, önállóan helyes sorrendben öltözik, vetkőzik.
- Önállóan, kulturáltan étkezik.
- Biztonságosan használja az evőeszközöket.
- Ügyel saját személye és környezete rendjére.

8. 2. Érzelmi -, erkölcsi -, és közösségi nevelés területén

- Ragaszkodik társaihoz a csoportban dolgozó felnőttekhez.
- A tevékenységekben együttműködik társaival, és a felnőttekkel.
- Elfogadja az adott tevékenység által megkívánt magatartási formát.
- Képes konfliktushelyzetben társaival egyezkedni.
- Érdeklődik társai iránt, meghallgatja őket.
- Az óvodai élet szokásait, szabályait betartja.
- Együtt érez társaival, képes a másság elfogadására.
- kialakul feladattudata, a vállalt feladatért felelősséget érez.
- Érzelmileg és értelmileg elfogadja, megérti és követi az óvónő kéréseit.
- Képes szükségletei kielégítését késleltetni.

8. 3. Anyanyelvi -, értelmi fejlesztés és nevelés területén

- Folyamatos, összefüggő mondatokkal fejezi ki magát beszédében.
- Udvariassági kifejezéseket használ.
- Minden magán és mássalhangzót tisztán ejt.
- Beszéd-tagoltsága, hangsúlya, hanglejtése megfelel anyanyelvünk követelményeinek.
- Igényli a társakkal és felnőttekkel a beszélgetést.
- Türelmesen végig hallgatja társait, és a felnőtteket.

- Olyan szókinccsel rendelkezik, amely lehetővé teszi számára gondolatainak érthető kifejezését.
- Szívesen bekapcsolódik az anyanyelvi játékba.
- Az illemszabályokat korának megfelelően alkalmazza.
- Beszédét megfelelő metakommunikáció kíséri.

8. 4. Játék területén

- Játéka nyugodt, elmélyült.
- Játékhelyzetben újraalkotja a felnőttek tevékenységét, kapcsolatait.
- Társaival játék során cselekvéseit összehangolja.
- Alkalmazkodik a játék szabályaihoz.
- Elfogadja és megérti játszótársai elgondolását.
- Le tud mondani egy-egy kedves játékszeréről.
- Játék során szabályokat alkot.
- Képes szerepjátékok megszervezésére, az ahhoz szükséges játékszerek kiválasztására.
- Képes szerepvállalásra és a szerepek elosztására.
- Játékához eszközöket készít.

8. 5. Munka területén

- Szívesen vállal megbízásokat.
- Aktívan részt vesz a teremrendezésben, ágyazásban.
- Ügyel önmaga és környezete rendjére.
- Önállóan elvégzi a naposi teendőket.
- Részt vesz a növények gondozásában.
- Szívesen segít társainak és a kisebbeknek.
- Közreműködik a tevékenységekhez szükséges eszközök kiosztásában, elrakásában.

- Felismeri munkájának a környezetre gyakorolt hatását.
- Munkájában kitartó, kötelességtudata kialakulóban van.
- Megbecsüli a felnőttek és társai munkáját.

8. 6. Tanulás területén

8.6.1. Mese-vers területén

- Szívesen mesél, versel.
- Gondosan bánik a könyvekkel.
- Figyelmesen, csendben végighallgatja a mesét, verset.
- Néhány mesét, verset, mondókát képes emlékezetből felidézni.
- Várja, igényli a mesehallgatást.
- Tud történeteket kitalálni, elmondani, befejezni.
- Felismeri a mese és valóság közötti különbséget.
- Képes azonosulni a mesehősökkel.
- Képes önálló mesemondásra.
- Bábozással, dramatizálással megjeleníti a mesét, történetet.

8. 6.2. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc területén

- Élvezettel hallgat zenét.
- Tud néhány mondókát, dalt tisztán, helyes szövegkiejtéssel egyedül is énekelni.
- A különböző mozgásokat, táncmozdulatokat társaival együtt esztétikusan végzi.
- Tud élvezettel, irányítás nélkül néhány dalos játékot játszani.
- Tud dallam-és ritmusmotívumokat egyénileg visszaénekelni, visszatapsolni.
- Látható, hallható jelre tud dallamot bújtatni.
- Felismeri a halk-hangot, és tud halkán, hangosan énekelni, beszélni.
- Megkülönbözteti az egyenletes lüktetést, a dal ritmusát ki tudja emelni a

dalból.

- Megkülönbözteti a gyors-lassú tempót, érzékelteti többféle formában.
- Képes hangok, hangszínek, hangszerek hangjának felismerésére.

8. 6.3. Rajzolás, mintázás, kézimunka területén

- Örömmel saját kezdeményezésére ábrázol.
- Képkalkotásában kifejezi gondolatait, élményeit.
- Ábrázolása változatos színhasználatot és tagoltságot mutat.
- Tud egyszerű formákat papírból kivágni, hajtogatni, ragasztani.
- Téralkításában, építésében másokkal együttműködő.
- Tud különféle technikákkal képet alkotni, a technikát a rendelkezésre álló anyagokból megválasztani.
- Díszítő tervező feladatokat változatos színekkel, rajzolással, festéssel, papírmunkával megold.
- Forma ábrázolása változatos, részletező.
- Készség szinten használja az ábrázolás eszközeit.
- Önállóan készít játékot, kelléket, ajándékot.

8. 6.4. Mozgás területén

- Kialakul nagy-mozgása, finom-mozgása, egyensúly érzéke.
- Mozgása harmonikus, összerendezett.
- Szeret mozogni, kitartó a mozgásos játékokban.
- Tud a térben tájékozódni, ismeri az irányokat.
- Állóképessége, terhelhetősége korának megfelelő.
- Tud néhány mozgásos játékot irányítás nélkül játszani.
- Versenyjátékokban betartja a szabályokat.
- Mozgásos játékok során megnyilvánul felelősségérzete, segítőkészsége, kudarctűrő képessége.
- Ismeri a testnevelés eszközeinek nevét a gyakorlatokhoz kapcsolódó

kifejezéseket.

- Viselkedésében megtapasztalhatók a sportszerűség jelei.

8. 6.5. A külső világ tevékeny megismerése területén

- Tudja nevét, születési helyét, idejét, lakcímét, szülei, testvérei nevét.
- Ismeri szűkebb lakóhelyét, az ott található közintézményeket.
- Ismeri és alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait.
- Ismeri a testrészeket, érzékszerveket azok funkcióját, védelmét, ápolását.
- Megkülönbözteti az évszakokat, napszakokat.
- Ismeri a színeket, azok világosabb és sötétebb árnyalatát.
- Felismeri az időjárás és az öltözködés összefüggéseit.
- Ismeri a környezetükben élő növényeket, állatokat, azok gondozását, védelmét.
- Ismeri az ünnepekhez kapcsolódó hagyományokat, népszokásokat.
- Kialakulóban vannak a természeti és társadalmi környezet megóvásához és megbecsüléséhez szükséges magatartásformák.

8. 6.6. Matematika területén

- Tárgyakat meg tud számlálni 10-ig, ismeri a sorszámneveket.
- Tud bontani 10-es számkörben, ismeri a több, kevesebb, ugyanannyi kifejezéseket.
- Ismeri a pár fogalmát, tud párosítani 10-es számkörben.
- Képes a halmazokat különböző szempontok szerint csoportosítani, szétválogatni, sorba rendezni.
- Ismeri a tárgyak térbeli kiterjedését, méretét kifejező elnevezéseket.
- Felismer és megnevez 2-3 sík és térmértani formát.
- Helyesen használja a térbeli viszonyokat jelentő névutókat.
- Tér-, és síkbeli alakzatokat másolással képes építeni.
- Tud összehasonlításokat végezni, felismeri az azonosságot és

különbözőséget.

- Kialakulóban van elemi fogalmi gondolkodása.

9. Óvoda – iskola átmenet

A fentiek figyelembe vételével szeretnénk elérni az óvodáskor végére, hogy a gyerekek várakozással telve, felkészülten, magabiztosan kezdjék meg az iskolai tanulmányaikat.

Célunk: Az iskolába átlépés könnyed, szorongásmentes legyen. Ezáltal a kisgyerek örömmel, tele kíváncsisággal kezdje meg első osztályos tanulmányait.

Feladataink:

- A képességek minél szélesebb körű kibontakoztatása.
- Az egyéni fejlődési ütem maximális figyelembe vétele.
- Együttműködés a családokkal.
- Együttműködés a háttérintézményekkel.
- A gyermek személyiségfejlesztésének érdekében az óvodapedagógusok és tanítók együttműködésének elősegítése.
- Nevelésfilozófiánk szerint, ha együttműködik az óvoda és az iskola, akkor a gyermekek számára ez a váltás nem lehet trauma, hiszen a környezetük ugyan megváltozik, de a pedagógiai légkör, és a tanulás módja sem nem lesz ismeretlen a számukra.

Az óvoda és az iskola együttműködési lehetőségei

- A nagycsoportosok különböző események kapcsán ismerjék meg az iskolát. (Pl. a leendő tanítónő osztályának meglátogatása.)
- A tanítónők látogassanak el az óvodába és ismerkedjenek a nevelési folyamatokkal.
- Az intézmények egymás munkáját ismerjék meg egymás rendezvényeinek látogatásakor.
- Kimeneti mérések elvégzése. (DIFFER)

- A leendő tanítónő ill. az iskola tájékoztatása a már meglévő vizsgálati eredményekről (szakértői vélemény).
- Szülői értekezlet a leendő tanítónővel.
- Október végén visszajelzés kérése az elsős pedagógustól.

Várható eredmények

- Zökkenőmentes beilleszkedés az első osztályba.
- A különböző szociális háttérrel érkező gyerekek könnyebben megszokják az új környezetet és közösséget.
- Az eltérő képességű tanulók egyéni ütemű fejlesztésével a gyermek önmagához képest maximálisan fejlődik.
- Az egyenletes leterheltség nem okoz szorongást, a gyerekek oldottak és kiegyensúlyozottak maradnak.
- A család bevonása segíti a kisiskolást az átmenetben.

10. Hagyományaink

Az ünnepek, ünnepélyek jelentős események az óvoda életében. A közös élmény erejével hatnak a gyermekekre, erősítik a közösséghez való tartozás érzését, megerősítik a hagyományokat, és közel hozzák a tágabb és szűkebb környezet jelentős eseményeit. Az óvodai élet szokásai, hagyományai és ünnepei mással nem helyettesíthető érzelmi élményre, átélésre, gazdagon motivált sajátos tevékenységekre biztosítanak lehetőséget. A közös készülődés, tervezgetés, a holnap öröme távlatot jelenthet gyermekeink számára. Az ünnepi előkészületek rengeteg tevékenységre, ötletek kidolgozására, önálló elképzelések megvalósítására nyújtanak alkalmat. Az előkészület a csoportokon belüli közösségi érzés, az együvé tartozás élményének megélését biztosítja. Az ünnep fényét emeli a feldíszített óvoda, az ünneplőbe öltözött gyermekek, felnőttek és vendégek. Fontos, hogy az ünnep ritka, kiemelkedő alkalom maradjon. Bármilyen formában és bármilyen tartalommal ünnepelünk, mindig a gyermek legyen a középpontban. Csak azt ünnepeljük, ami közel áll a gyermekekhez, aminek érzelmi töltése az ünnep lényegét érezteti meg a gyermekekkel. Az ünneplés pedagógiai szempontból kiemelt lehetőséget kínál a neveléshez. Az óvodai ünnepek előkészítése a szülőkkel való párbeszéd és szoros

együttműködés fontos színterei. Az ünnepek a legjobb lehetőséget nyújtják az óvodában a sajátos, egyéni arculat megteremtésére és megmutatására.

Célunk:

Az óvodai nevelési módszerek segítségével, a gyermekek spontán szerzett tapasztalataival és célirányos bővítéssel érzelmek átéléséhez segíteni a gyermekeinket. Kulturális értékeink, helyi hagyományaink megismertetése a jeles napokhoz kötődő szokások, néphagyományok felelevenítésével, a család – óvoda kapcsolatának erősítése az óvodában hagyománnyá vált ünnepek, rendezvények által.

Feladataink:

Hagyományőrzés, népi kultúra ápolása, értékeinek beépítése a kisgyermek nevelésébe. Népszokások eredetének, jelképeinek, a hozzájuk kapcsolódó népi játékoknak, népmeséknek, népdaloknak megismertetése. A népi kismesterségek alapjainak elsajátíttatása a gyermekek életkorának megfelelően. A közösséghez való tartozás érzésének kialakítása az együtt átélt élményeken keresztül.

10.1. Az óvodai élet hagyományos ünnepei

- Minden csoportban hagyomány a gyermekek köszöntése születésnapjukon, esetleg névnapjukon. A köszöntés minden csoportban másképp zajlik, az ott kialakított szokásnak megfelelően.
- Valamennyi csoportban versekkel, dalokkal köszöntik a Mikulást.
- Az Anyák napi köszöntés a csoportokban meghitt, bensőséges hangulatban történik. A kis-, és középső csoportosok ízelítőt adnak az év közben tanultakból.
- Az Évzáró ünnepségen bemutatják a nagycsoportosok a szülőknek kedvenc verseiket, legkedvesebb dalaikat. Az iskolába menő gyermekek elbúcsúznak az óvodától, kisebb társaiktól.
- Gyermeknap, mozgás napja alkalmából az óvodapedagógusok a szülők segítségével színes programokat szerveznek a gyermekek számára.
- Egészség hét, Egészség nap a családok bevonásával.

10.2. Jeles napok

- Állatok világnapja
- Víz világnapja
- Népmese napja
- Föld napja

10.3. Néphagyományokhoz kapcsolódó ünnepek

- Az adventi időszakot és a karácsonyi ünnepet a gyermekek a csoportjukban és közösen is átéli. Célunk az ünnepi hangulat megteremtése, az óvodai környezet esztétikai élményt adó átrendezése, díszítése. A gyermekek versekkel, énekekkel, kézműves délelőttön készült ajándékkal készülnek, lucáznak, betlehemet látogatnak.
- A farsangot közösen üljük meg, jelmezbemutatóval, a gyerekek megvendégelésével, vendég előadóval, a szülők részvételével.
- A húsvéti népszokások továbbélését segítjük elő az ünnepi előkészületekkel: locsoló vers tanulása, közös kézműves délelőttön tojásfestés, barkácsolás, húsvéti dekoráció készítése.
- Pünkösdhöz kapcsolódó népszokások felelevenítése.

10.4. Nemzeti ünnepeink

A nemzeti ünnepeinkről történő megemlékezés csoportszinten történik a gyermekek életkorának és fejlettségének figyelembevételével. Megérezzük az ünnepi hangulatot, amely később alapja lesz a mélyebb tartalom megértésének.

- Március 15-én alkalmat teremtünk a hazaszeretet érzésének közvetítésére, ismerkedünk a jelképeinkkel, felkeressük a község köztéri ünneplő helyét, ahol elhelyezzük a közösen készített zászlókat.

11. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek nevelése

11.1. Gyermekvédelem

A többször módosított 1997. évi XXXI. Törvény értelmében a gyermekek védelme az intézmény minden dolgozójának kötelessége. Fontosnak tartjuk, hogy segítő

közreműködésünkkel minden családban nyugodt légkörben nevelkedjenek a gyermekek. Az óvodapedagógusok alapvető feladata, hogy maximálisan biztosítsák a gyermekek alapvető szükségletét, az érzelmi biztonságot. Nevelőmunkánkban mindig figyelembe vesszük a gyermekek egyéni képességét, tehetségét, fejlődési ütemét, szociokulturális háttérét, segítjük a gyermeket tehetsége kibontakoztatásában, valamint hátrányos helyzetéből való felzárkóztatásában.

Célunk:

- a gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése, gyermeki és emberi jogainak érvényesítése,
- esélyegyenlőség biztosítása az eltérő szociális és kulturális környezetből érkező gyermekek számára,
- hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek segítése, fejlesztése,
- az intervenciók gyakorlat kialakítása a családok segítésében,
- magatartászavaros gyermekek beilleszkedésének segítése az óvodai közösségekbe,
- a kommunikációs zavarokkal küzdő és beszédhibás gyermekek beszédállapotának javítása,
- a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése – szakemberek segítségével, integrált formában –, melynek eredményeként jussanak fejlődésük optimális fokára,
- kölcsönös bizalomra épült együttműködés kialakítása a szülőkkel,
- legyen természetes a különbözőség elfogadása a gyermekeink, az óvoda dolgozói és a szülők körében,
- a segítő hálózattal való hatékony együttműködés.

Kompetenciánk: a problémák feltárása, továbbítása /szakembereknek, intézményeknek/, pedagógiai tanácsadás, megbeszélés, meggyőzés.

Intézményünk gyermekvédelmi felelősének munkáját segíti a gyermekjóléti szolgálat munkatársa.

Jelzőrendszer tagjai: óvoda, iskola gyermekvédelmi felelősei, a Pedagógiai Szakszolgálat pszichológusa, a gyermekjóléti szolgálat munkatársa, védőnő, a

polgármesteri hivatal részéről a szociális ügyek intézője, a rendőrség részéről a gyermek-, és ifjúságvédelemmel foglalkozó iroda dolgozója.

Évente több alkalommal beszélük meg a problémákat, amennyiben azonnali megoldást igénylő eset következik be, azonnal felvesszük a kapcsolatot. A hátrányos helyzet tartós fennállása veszélyeztetettséget okozhat, ezért fontosnak tartjuk a problémák felismerését, feltárását és a segítségnyújtást.

Feladataink:

- rendszeres kapcsolattartás a gyermekek szüleivel, együttműködés a gyermekek fejlesztésében,
- a rászoruló gyermekek fejlesztése érdekében a kapcsolat felvétele a gyermek fogyatékoságának megfelelő szakemberrel,
- biztonságos, egészséges fejlődést biztosító környezet megteremtése,
- a gyermeki és szülői jogok megismertetése és érvényesítése az óvodában,
- a családot, gyermeket megillető kedvezményekhez való hozzájutás segítése
- együttműködés a gyermekvédelemben partner társszervekkel: gyermekvédelmi szolgálat, gyámhatósági iroda,
- egészségügyi szűrővizsgálatok biztosítása /védőnővel, háziorvossal, szakorvossal/,
- a hátrányos/halmazottan hátrányos helyzetű gyerekek rendszeres óvodáztatásának segítése, egyéni fejlesztése,
- a fejlődésben, viselkedésben elmaradott, sajátos nevelési igényű gyermekek megfelelő szakemberhez irányítása, hatékony együttműködés az érintett szakemberekkel.
- együttműködés konkrét esetekben a segítő társszervekkel: családgondozó szolgálat, gyermekvédelmi szolgálat, gyámhatóság,
- segítő szakemberek igénybevétele a problémák típusának megfelelően: szakszolgálat szakemberei, logopédus, gyógypedagógus,
- a szülők segítése a szülői szerep eredményesebb betöltéséhez.

Óvodán belüli tevékenységek, amelyekkel a feladatok megvalósíthatóak:

- nevelési segítség, tanácsadás,
- a szülőkkal történő megegyezés alapján óvoda-család kirándulás évente egyszer,
- naprakész tájékoztatás a segítség igénybe vételének lehetőségeiről: segély javaslatok, ingyenes étkezés igénylése,
- a szülőkkal való kapcsolattartás: családlátogatás, közös programok, fogadóóra,
- a gyermekek nevelésének elősegítése céljából ismeretterjesztő előadások szervezése: pszichológus, logopédus, fejlesztő pedagógus meghívása, szakirodalom ajánlása,
- a szülők igénye szerinti nyitva tartás az óvodában a gyermekek ellátására,
- egyénre szabott fejlesztés: tervkészítés, a fejlődés nyomon követése, a szülők figyelmének felhívása a gyermekek fejlődésének sajátosságaira,
- HH/HHH gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása a törvényes előírást követő egyéni fejlesztéssel és annak dokumentálásával,
- személyiség fejlesztő, konfliktuskezelő tréningek szervezése az óvoda dolgozóinak.

Az éves gyermekvédelmi feladattervet az óvoda gyermekvédelmi felelőse készíti el. Minden nevelési év szeptemberében ismerteti és elfogadtatja a nevelőtestülettel, a nevelési év végén beszámolót készít.

11.2. Esélyegyenlőség biztosítása, szociális hátrányok enyhítése

Napjainkban azt tapasztaljuk, hogy ijesztően magas az anyagi és életvezetési gondokkal küzdő családok száma. Esélyt kell adnunk arra, hogy a gyermekek képességeiknek megfelelően fejlődjenek. A szociális hátránnyal induló gyermekek értelmi képessége nem tér el az átlagtól, gyakran csak a környezeti tényezők gátolják eredményességét. A családok nem kis hányada segélyekből, családi pótlékból tengeti életét, gyakran veszélyeztetve a gyermekek egészségét is. E terület szorosan összefügg a gyermekvédelemmel.

Célunk:

- A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztésének

megvalósítása, az esélyegyenlőség biztosítása.

- A közösségbe való beilleszkedés segítése.
- A családi háttérből származó kulturális és szociális hátrányok csökkentése, a lemaradások folyamatos kompenzálása.
- Bátorító nevelés az emberi kapcsolatok kialakításában.
- Felelősségérzet, feladattudat kialakítása a gyermekekben.

Feladataink:

- HHH gyerekek beóvodázásának segítése, a hiányzások minimálisra csökkentése.
- Jó kapcsolat kialakítása a szülőkkel, hogy kellő bizalom alakulhasson ki az együtt neveléshez.
- A gyerekek testi, lelki, szellemi szükségleteinek kielégítése.
- Bátorító nevelés megjelenése az emberi kapcsolatokban.
- Kölcsönös tiszteleten, feltétel nélküli szereteten alapuló kapcsolat kialakítása.
- Az óvodába lépéskor komplex állapotfelmérés.
- Az egyéni képességfejlesztés, mely mindig az egyes gyermek aktuális fejlettségéhez igazodik.
- A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztésének megvalósítása, az esélyegyenlőség biztosítása.
- Sajátos nevelési igényű gyermekek, részképesség problémával küzdő gyermekek részére egyénre szabott fejlesztési terv kidolgozása.
- Csoportbeosztásnál kiegyenlített legyen a HH-s és nem hátrányos helyzetű gyermekek aránya.
- Biztosítjuk a csoportokban a minőségi nevelés feltételeit.
- Továbbképzések szervezése az adott témában.
- DIFER tesztek segítségével a felmérések elvégzése, utánkövetése.
- Fejlesztésekhez szakkönyvek beszerzése, közös értelmezése.

- A szükséges dokumentumok elkészítése, begyűjtése.
- Együttműködés segítése szülőkkel, iskolával, egészségügyi-, szakszolgálatok dolgozóival.

Dokumentáció: A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció

11.3. Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált óvodai nevelése

11.3.1. Általános elvek, célkitűzések

Az óvoda Alapító okiratában foglalt, a fenntartó által meghatározott sérülés típusának megfelelő sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését vállaljuk fel. A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált neveléséhez szükséges feltétel a gyógypedagógus foglalkoztatása utazó gyógypedagógusként.

A sajátos nevelési igényű gyermek az a gyermek, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján, testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd, valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd. A sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.

Célunk:

Olyan nyugodt, harmonikus, biztonságot adó környezet megteremtése, ahol természetessé válik a gyermekek között személyiségük különbözősége, a sajátos nevelési igényű gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása, fejlődésének elősegítése. A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását az alkalmazott speciális módszer-, és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. Lehetőségek függvényében biztosítjuk a speciális eszközöket, pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátást és foglalkozást melyre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz a gyermek optimális fejlődése érdekében. Az óvodában történő együttnevelés (integrálás) minden esetben egyéni döntést igényel, melyben esetenként szükséges a fenntartó jóváhagyó támogatása.

Alapelveink:

- A sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő gyógypedagógiai ellátásban részesüljön.
- Valljuk, hogy nem a közösségből kiszakítva, hanem a többi gyermek között, párhuzamos tevékenységként kezdeményezett fejlesztő játék a legeredményesebb formája a fejlesztésnek.
- A gyermekek mindenek felett álló érdekében a mi felelősségünk, hogy minden rendelkezésünkre álló segítséget megadjunk a gyermekeknek személyiségük kibontakoztatásához, képességeik fejlődéséhez.

11.3.2. Az integráció feltételei

Szubjektív feltételek:

- az integrációra való alkalmasság megállapítása (szakember végzi),
- elfogadó gyermekközösség,
- az óvodapedagógus érzelmi azonosulása az integrációval,
- a szülők előkészítése,
- a nevelő oktató munkát segítők bevonása, felkészítése,
- tájékozódás az adott sérülés típusáról,
- a gyermekközösség és az érintett gyermek együttélésének megszervezése, irányítása.

Objektív feltételek:

- szükség esetén akadálymentesíteni kell az intézmény környékét és magát az intézményt (pl. korlát, rámpa),
- bizonyos eszközök beszerzése (mozgásos, értelem fejlesztő játékok, tárgyak).

11.3.3. A fejlesztés főbb területei:

- az alapmozgások kialakítása, a nagymozgások koordinálásának javítása, az egyensúlyérzék fejlesztése,
- a tanulás alapképességeinek fejlesztése: figyelem, emlékezet, megértés, problémamegoldás, tanulási motiváció és technikák,

- manuális készség, finommotorika fejlesztése,
- minimális kontaktus, kooperációs készség, a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztése,
- a beszédszervek ügyesítése, beszédindítás, a beszédmegértés fejlesztése, az aktív és passzív szókincs fejlesztése,
- játéktevékenység alakítása, adekvát játékhasználat elsajátítása,
- szociális kompetenciák kialakítása, fejlesztése.
- Az egyéni fejlesztési tervben kijelölt területeket, irányokat a gyermek állapota határozza meg, fejlesztését ez alapján végezzük.

11.3.4. Az óvodapedagógus feladata:

- Inkluzív szemlélettel a különbözőséget elfogadó viselkedés és magatartás alakítása a gyermekcsoportban, különösen a türelem, megértés, figyelmesség, segítőkészség, empátiás készség alakítása.
- Ismeretei bővítése, szakmai kompetenciája függvényében fejlesztési terv készítése, megvalósítása, értékelése.
- A sajátos nevelési igényű gyermek terhelhetőségénél az óvónő vegye figyelembe a sérülés jellegét, adott fizikai állapotát.
- Ismerje fel és gondozza a gyermekben rejlő kiemelkedő teljesítményt.
- A tevékenységek során annyi segítséget adjon a gyermeknek, hogy képes legyen az önálló cselekvésre.
- Tudatosítsa a csoportban dolgozó dajkával, hogy kommunikációja, bánásmódja, viselkedése modell értékű.
- A hatékonyság, szakszerűség és eredményesség érdekében működjön együtt a szaksegítőkkel.
- Szükség szerint kérjen szakvéleményt, fejlesztési javaslatot a megfelelő szakszolgálatoktól.
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, lassúbb ütemű és alacsonyabb szintű fejleszthetőségét.

11.3.5. Sérülésspecifikus fejlesztés az óvodában

- **Testi fogyatékos gyermek:** óvodai nevelése során kiemelt feladat a speciális, egyénre szabott eszközök kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb környezet minél sokrétűbb megismertetése. Az életkornak megfelelő tapasztalatok megszeresztetése, a tanult mozgás alkalmaztatása. Az óvodában igyekszünk biztosítani a megfelelő mozgás-, és életteret, az ehhez szükséges eszközöket (beszerzése a mindenkori költségvetés függvénye), szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. A mozgásnevelést az óvodai foglalkozások körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.
- **Látássérült gyermek:** minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést. E tevékenységeket a látási kontroll hiányosságai akadályozzák. Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret és a higiénié igénye. Figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre. A biztonságos téri tájékozódás támpontokhoz és széles körű érzékeltetéshez kötötten valósítható meg. Megfelelő tárgyi és személyi ellátottság szükséges optimális fejlesztésükhöz.
- **Hallássérült gyermek:** a nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült gyermekek - további speciális segítséggel - halló társaikkal együtt tudnak részt venni az óvodai nevelésben. Óvodai nevelésünk központi feladata a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az egész napi tevékenységbe beépül. A szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermeket. Teljesítményét döntően befolyásolja intellektusa, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvi akadályozottsága.
- **Tanulásban akadályozott gyermek:** fejlesztésükben meghatározó a nem fogyatékos óvodáskorúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal történő együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket az ép közösség közvetít. Az

integrált óvodai nevelés keretében gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről. Az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyerekek felvételének megtagadása abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget a gyermek - vélhetően csak az elkülönített nevelés keretében biztosított - intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett éri el.

- **Értelmileg akadályozott gyermek:** a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe véve olyan képességfejlesztést kell megvalósítani, mely kellő időt, alkalmat biztosít: az alapmozgások kialakítására, fejlesztésére. A minimális kontaktus, kooperációs készség, a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztésére, a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére, a grammatikai rendszer kiépítésére. Az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítására, az adekvát játékhasználat elsajátítására, a kognitív funkciók fejlesztésére. Kiemelt szerepe van a kialakításnál a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért egyszerű verbális utasításnak, az zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.
- **Beszéd fogyatékos, akadályozott beszédfejlődésű gyermek:** szenzoros, motoros, vagy szenzomotoros problémája (megkésett beszédfejlődés, centrális dyslalia, súlyos orrhangzósság stb.) illetve a beszédhibához csatlakozó tanulási és/vagy magatartási zavara miatt eltérően fejlődik. Megnyilvánul az anyanyelvi fejlettség alacsony szintje, a beszédszervek gyengesége, a tiszta ejtés hiánya, a szegényes szókincs, a disgrammatikus, az utánzóképeség gyengesége. Az óvodai nevelés során az anyanyelvi nevelés, a mozgás, a kommunikáció illetve a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése, a speciális terápiák alkalmazása (pl. grafomotoros fejlesztés) segít az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésében.
- **Autista, autisztikus gyermek:** felvételük egyéni elbírálás alapján történik. Az autizmus–spektrumzavarokat a szociális, kommunikációs speciális kognitív készségek minőségi károsodása jellemzi. Kifejezett a szociális készségek területén tapasztalható kognitív deficit, károsodott kommunikáció, a rugalmas viselkedésszervezés sérülése és az egyenetlen képesség-profil. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képesség mérés. A fejlődés

devianciájának enyhítése, a kóros viselkedés kialakulásának megelőzése szükség esetén korai elemi készségek kialakítása (szobatisztaság, rágás, önkiszolgálás). A korai kognitív fejlesztés egyéni tervek alapján épül be óvodai nevelésükbe.

- **BTM nehézséggel küzdő gyermekek:** Ha a gyermek beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd fejlesztő foglalkoztatásra jogosult. A fejlesztő foglalkoztatás a Pedagógiai Szakszolgálat irányításával az óvodai nevelés keretében valósítható meg. A szakértői bizottság feladata annak megállapítása, hogy a gyermek BTM nehézséggel küzd, ennek alapján szakvélemény készítése, valamint a gyermek fejlesztő foglalkoztatása a pedagógus és a szülő bevonásával. A szakvéleményezésen kívül segítséget nyújt a gyermek óvodai neveléséhez, ha a gyermek egyéni adottsága, fejlettsége, képessége, tehetsége, fejlődésének üteme indokolja.
- **Viselkedészavaros gyerekek:** a viselkedészavar olyan speciális gyűjtőfogalom, amely mindazon viselkedésbeli módozatokat magában foglalja, amelyek a normatív mércétől való jelentősebb eltérést mutatnak. Gyakori a tevékenységek közötti csapongás figyelmetlenség, impulzivitás, meggondolatlanság, szabályokhoz való nehéz alkalmazkodás. A fennálló agresszív, asszociális, vagy kihívó magatartás kombinálódhat depresszióval, szorongással vagy más emocionális zavarokkal. Társuló tünetként előfordul a beszédképesség és pszichomotoros fejlődés késése, zavara.

11.3.6. Együttnevelés szervezése

Minden gyermek más, ezért a szemlélet és gyakorlat alapja a differenciálás, amely részben az óvodapedagógus, részben más szakemberek által nyújtott speciális bánásmóddal egészül ki. Az együttnevelés során az a célunk, hogy a másság elfogadását megalapozzuk.

- A sajátos nevelési igényű gyermeknek ugyanazon dolgokra van szüksége, amire a többieknek: szeretetre, tanulásra, összetartozás érzésére, tapasztalásra, fejlődésre.
- Leginkább ő maga tudja megmutatni, hogy mire van szüksége és mire képes.

- Joga van hibázni, tévedni, akárcsak kortársainak.

11.4. Tehetséggondozás

A tehetségfejlesztés megalapozása, érzelmi alapok lerakása, lehetőségek megkínálása a feladatunk. Az óvodai nevelést a tehetséggondozás alapozó korszakának tekintjük. A tehetségigéretet mutató óvodás elsősorban gyermek, éppen ezért feladatunk, hogy élményekkel teli környezetet teremtsünk óvodásainknak.

A nevelési programunkban megfogalmazott értékek azt a célt szolgálják, hogy a ránk bízott gyermekek adottságaikkal, képességeikkel, fejlődésükkel, szervezett és spontán tapasztalataikkal összhangban, minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket. Tehetséggondozó tevékenységünk során a gazdagítás/dúsítás módszerét alkalmazzuk. Nagy figyelmet fordítunk a kisgyermek egyéni képességeit figyelembevevő differenciált fejlesztésre, valamint pszichikus képességeik (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet és gondolkodás) fejlesztésére, mert ezen általános intellektuális képességek alapozzák meg a speciális képességeket.

Kiemelten tehetséges gyermek: az a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelhető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

Tehetségigéretet mutató gyermekek kiszűrésének módjai közül az alábbiakat alkalmazzuk, igazodva az óvodás korú gyermekek életkori sajátosságaihoz:

- Esetmegfigyelés
- Személyiség megfigyelés

Célunk

- Felismerni a tehetségigéretet és megjelenési formáit
- Segíteni a gyermeket a továbbfejlődésben
- Kielégíteni a kiemelkedő képességű gyermek megismerési, alkotási és speciális szükségleteit (erős oldalának fejlesztése)
- A tehetségigéretet mutató gyermek tehetséggel összefüggő gyenge oldalának erősítése (pszichomotoros és érzelmi – akaratlan éretlenség)
- Megfelelő, szeretetteljes légkör biztosítása

Feladataink:

- Sokféle tevékenység kínálata, ezzel segítve a gyermekeknek érdeklődési irányaik felismerését.
- Egyéni bánásmód keretében történő célzott fejlesztés, képességfejlesztés.
- A gyermek pozitív én-tudatának kialakítása és erősítése.
- Elfogadó és támogató környezet kialakítása.
- A tehetségfejlesztő programok megszervezése, az óvodai élet gazdagítása egyéb tevékenységekkel.
- Tehetségigéreték azonosítása.
- Pedagógusok továbbképzésének biztosítása e területen.
- Partneri kapcsolat tehetségfejlesztési szakértővel a tehetséges gyermek fejlesztésének érdekében (nevelési tanácsadó, pedagógiai szakszolgálat).
- A szülők tájékoztatása és megnyerése a közös munka érdekében.
- Segítségadás a szülőknek, esetleg a gyermeknek megfelelő iskola kiválasztása.

12. Kapcsolatrendszerek, együttműködési formák

Óvodánk nevelő-oktató munkája csak akkor lehet eredményes, ha partnereinkkel megfelelő kapcsolatot építünk ki. Az eredményes partnerközpontú együttműködés során óvodánk arra törekszik, hogy megismerje a közvetlen partnerek igényeit, elvárásait és az óvoda alapelveit, céljait, feladatait azokkal összehangolja az együttműködés érdekében. A partnerközpontú óvodai nevelés alapvető feltétele, hogy a szülők és óvodapedagógusok, nevelő-oktató munkát segítő dolgozók között bizalmon alapuló együttműködés alakuljon ki. Ennek érdekében határoztuk meg óvodánkban a kapcsolattartás, az együttműködés lehetséges módjait, formáit.

12.1. Kapcsolattartás a szülőkkel

A család és az óvoda közötti jó kapcsolat kialakításában az óvónő személyiségének, nyitottságának, jó kapcsolatteremtő képességének van a legnagyobb szerepe. Kedvezően befolyásolja a kapcsolat alakulását az óvónő – gyerek viszony pozitív alakulása, az óvónő hitelessége, szakértelme. Szemléletformálás: az iskolára való előkészítés az óvodában nem külön feladat, foglalkozás, hanem a gyermeki

személyiséget kibontakoztató 3-4 éves nevelési folyamat eredménye, az iskolai beilleszkedés közvetett segítségével az óvoda kiegészíti a családi nevelést. A szülők tájékoztatása nagyon fontos a gyermekek aktuális fejlettségi szintjéről, fejlődési jellemzőiről, fejlesztési feladatait tartalmazó dokumentumról. Törekszünk tartalmas kapcsolatot kialakítani a családdal. Az óvodai nevelés a családra épül, a kettő összhangja teremti meg a harmonikus fejlődés feltételeit. A gyermekek nevelése érdekében elengedhetetlen a kapcsolat mélyítése. Ki kell használnunk a szülők érdeklődését, és ténylegesen együtt nevelő partnerré tenni a családot.

Együttműködésünk formái:

- kapcsolatfelvétel a leendő szülővel: levélben történő személyes értesítés, tájékoztatás az óvoda életéről (írott formában is: „A mi óvodánk“ c. ismertető, házirend egy példánya), közös jelválasztás, amit a kisgyermek hazavihet stb.
- mindennapos találkozások
- szülői értekezletek
- fogadóórák előzetes megbeszélés alapján
- szülői értekezlet óvodába kerülés előtt
- beszoktatás, befogadás időszaka
- pedagógiai-, pszichológiai előadások
- közös programok, kézműves délelőttök, ünnepek
- közös családi kirándulások
- szülői szervezeten keresztül
- titkos facebook – csoport a szülők részére

12. 2. Az együttműködés lehetséges formái (külső kapcsolatrendszer)

- Fenntartó

Fenntartónk a helyi önkormányzat képviselő testülete. Kapcsolatunk korrekt, segítőkész. A folyamatos információáramlás nagyon fontos. Szoros a munkakapcsolatunk a gazdasági vezetővel. Az óvodavezető évente beszámolót készít az óvodában folyó munkáról. Felkérésükre nagycsoportosaink szerepelnek az Idősek napján és a Falunapon is.

- Helyi Általános Iskola

Célunk az óvoda-iskola átmenet minél gördülékenyebbé tétele. Ennek a folyamatnak a részletes leírása külön fejezetben található.

- Közösségi Ház, Könyvtár:

A könyvtár évi több alkalommal szervezett programot nyújt számunkra, a Közösségi Ház rendezvényeink, ünnepeink színtere.

- Egészségügyi intézmények:

Szoros a kapcsolatunk a község védőnőjével. Ő szervezi az éves szűrővizsgálatokat, méréseket a csoportokban, összehangolva munkáját a község házi orvosával és a gyermekorvossal. A védőnő rendszeresen végez tisztasági-, tetűfertőzöttséggel kapcsolatos vizsgálatokat. Egészségnapunk lebonyolításában rendszeresen részt vesz.

- Pedagógiai Szakszolgálat

Elsősorban a Kiskőrösi Nevelési Tanácsadóval van kapcsolatunk a gyermekek fejlettségi szintjének, iskolaérettségének megállapításával kapcsolatban. Pszichológus munkatársuk előadást tart alkalmanként óvodánkban. Nagycsoportosainkat a Kiskőrösi Logopédiai Szakszolgálat utazó logopédusa látja el. Súlyosabb fejlődési zavar esetén a kecskeméti TKVSZB segítségét kérjük.

- Vidéki óvodák:

Szervezeti összetartozásunk során kialakult jó kapcsolatot továbbra is ápoljuk a környék óvodáival. Szakmai látogatások, egymás programjain való részvétel továbbra is terveink közt szerepel.

- POK, Oktatási Hivatal

Területileg a Szegedi POK-hoz tartozunk.

13. A nevelő-, fejlesztő munka mérési, értékelési rendszere

Célunk: A fejlesztő folyamat szakszerű ellenőrzése és értékelése az óvodába lépéstől az óvoda elhagyásáig. A mérés, értékelés segítségével kapunk visszajelzéseket a gyermekek előrehaladásáról, nevelőmunkánk eredményességéről, az esetleges hiányosságokról. Az értékelés nem csupán

tényfeltáró tevékenységet jelent, hanem olyan eszköz, amely folyamatokat, változásokat indukálhat mind az egyénben, mind a szervezetben. A tények minél objektívebbek, annál alkalmasabbak munkánk folyamatos javítására. A mérés azt szolgálja, hogy a pillanatnyi állapotnak megfelelően kijelölhessük a fejlesztés fő irányvonalait. A hangsúly a nevelőmunka fontosságán van. A megismételt vizsgálat eredményéből vonhatjuk le azt a következtetést, hogy az elmúlt időszakhoz képest a gyermekek neveltségi szintjében milyen változás következett be. Az értékelésnél nem hagyható figyelmen kívül, hogy a személyiségfejlődésben különbségek vannak az egyes gyermekek között. Ahhoz, hogy objektív tényekhez jussunk, az óvodában is szükség van olyan eszközökre, módszerekre, melyek által számszerűsíthető adatokat kapunk. Az óvodai nevelőmunka eredményessége szempontjából fontos, hogy pontos ismeretekkel rendelkezünk a gyermekek fejlettségét, készségét, képességét illetően.

13. 1. A programhoz kapcsolódó mérőeszközök

Helyi programunkban meghatároztuk a sikerkritériumokat – a fejlődés várható jellemzőit az óvodáskor végére. A Lendvai Lászlóné által szerkesztett „A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció“, amellyel a 2013 őszén óvodát kezdő gyerekeket mértük először kísérleti jelleggel. A nevelőtestület jól használhatónak ítélte, és a testület határozata alapján a 2014/15-ös nevelési évtől felmenő rendszerben ezt a dokumentumot használjuk a gyerekek fejlettségi szintjének rögzítésére. A Kelemen féle fejlettségvizsgáló rendszert a 2015-ben iskolába menő gyerekekre alkalmazzuk kimenő rendszerben utoljára. Középső és nagy csoportosoknál a DIFER vizsgálati anyagot is használjuk, középsőben év végén, nagycsoportosoknál félévkor (januárban).

13.2. A mérés során keletkező dokumentáció felhasználása

A mérés során keletkezett eredmények dokumentálásra kerülnek. Az óvodában javasolt mérési módszer a megfigyelés. A mérések a gyermeki személyiség fejlődésének minden területét felölelik. Az óvodapedagógus feladata, hogy a helyi mérési rend alapján a megfigyelés eredményeit rögzítse, annak eredményéről a szülőket félévenként tájékoztassa (tankötelesek esetén szülői kérésre írásban is). A gyermekekről történő megfigyelések, mérések eredményeinek ismeretében az óvodapedagógusok támaszt nyújtanak a részképesség-gyengeségekkel küzdő, valamint hátrányos/halmazottan hátrányos helyzetű, SNI gyermekek részére egyéni,

illetve kiscsoportos fejlesztő foglalkozások keretében. A tehetségigéretet mutató gyermekek részére is készül egyéni fejlesztési terv. Az egyéni fejlesztési terveket a csoportnapló mellékleteként őrizzük.

A DIFER mérések eredményeiről a tankötelesekre vonatkozóan táblázatba foglalva kimutatást készítünk, elemezzük az adatokat. Jól nyomonkövethető a kiemelkedő, megfelelő vagy elmaradást mutató területek aránya. Az elmaradást mutató területek fejlesztésének átgondolása, új módszerek, eszközök keresése biztosítja nevelőmunkánk továbbfejlesztését, amelyet szükség szerint intézkedési tervben rögzítünk.

Az adatok összehasonlíthatók az előző évi mérésekkel, ill. az országos átlaggal is. (Tankötelesek összesen - táblázat, iskolába menők - táblázat, óvodában maradók – táblázat). A DIFER mérés eredményei az óvodavezetői beszámoló részét képezik.

13. 3. A fejlődés nyomon követése

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció - Lendvai Lászlóné szerkesztése

Kötelező elemek

- A gyermekre, családra vonatkozó adatok, információk
- A család szerkezete
- Testvérkapcsolatok
- Lakás-, és életkörülmények
- Anamnézis
- Szakértői vélemény adatai
- Fejlődéssel kapcsolatos információk az óvodába lépés időpontjában
- Intézményes ellátásra vonatkozó adatok
- Családi beszélgetések nyilvántartása (kapcsolat a szülőkkel) – Évi minimum 2 alkalommal kötelező tájékoztatás adása a gyermek aktuális fejlettségéről szóban, a szülő kérésére írásban is.

Megfigyelt területek

- Mozgás, testi képességek
- Értelmi képességek – észlelési csatornák
- Figyelem

- Gondolkodás
- Tájékozottság
- Nyelvi fejlettség
- Érzelmi, akarati tulajdonságok, szociális fejlettség
- Neveltségi szint

Mellékletek:

- Befogadás tapasztalati, állapotfelmérés megfigyelés alapján (testi-, érzékszervi-, mozgás-, érzelmi-szociális, értelmi-, beszéd területeken)
- Gyermekrajzok (legalább félévente egy)
- Szakértői vélemény
- Pedagógiai szakszolgálat vizsgálati lapjainak másolata (3 éves kötelező logopédiai vizsgálat, 4 éves részképesség vizsgálat)
- DIFER vizsgálati lapok (rövidített változat minden gyermekről középső csoport év végén és nagycsoport 1. félév végén, a problémás területekre a teljes vizsgálat szükség szerint)
- Vizsgálatkérő lap másolata

A gyermekek és körülményeik megismerése a beiratkozást követő családlátogatással történik óvodánkban. Az óvodapedagógusok a szülővel egyeztetett időpontban, az erre igényt tartó családoknál tesznek látogatást. Ezt követi az anamnézis felvétele, ami az óvodába kerülés előtti időszakot tárja fel a gyermekek fejlődéséből a pedagógusok számára. A gyermekek fejlődését az erre szolgáló dokumentációban rögzítjük és követjük az óvodába lépéstől az iskola elkezdéséig. Megfigyeléseinket folyamatosan rögzítjük, ezeket a dokumentumokat a gyermekek személyi dossziéjában tároljuk. Amennyiben a gyermek valamelyik szakszolgálat által készített szakvéleménnyel is rendelkezik, úgy ez a dokumentum is bekerül a dossziéba. A gyermekek utánkövetését az iskolában is folytatjuk, ennek különböző formái vannak: visszajelzés kérése az elsős pedagógustól, tanítók és óvodapedagógusok neveléssel foglalkozó közös fórumai.

A nevelési folyamatok ellenőrzése, értékelése erősíti a nevelőközösség pedagógiai munkáját. A pedagógiai gyakorlatot segítjük és fejlesztjük az ellenőrzésekkel és értékelésekkel.

14. Dokumentumok

Az óvoda alapdokumentumai

- Alapító Okirat
- Óvoda helyi nevelési programja
- Házirend
- SzMSz

Írásos tervek, dokumentumok, melyeket a vezetés folyamatában alkalmazunk

- Az intézményvezető éves pedagógiai terve (Munkaterv) a nevelés-, oktatás kiemelt feladatait, szervezési feladatokat, elemzéseket és az ellenőrzések tervezését tartalmazza.
- Eseményterv
- Gyermekvédelmi felelős éves terve
- Szabadságolási terv
- Továbbképzési terv
- BECS dokumentumai
- Beszámoló a nevelési évről
- DIFER vizsgálati eredmények összesítő táblázata a tankötelessé válókról
- Elektronikus úton a KIR nyilvántartásában a gyermekek, a dolgozók adatai, az intézmény adatai
- Étkeztetés nyilvántartásával kapcsolatban keletkező dokumentumok

Csoportdokumentáció

Csoportnapló (kötelező elemek)

- Nyitó oldal
- Személyi változások
- Gyermekek névsora, jele
- Gyermekek összesített adatai
- Tankötelesek névsora
- Születésnapok
- Napirend
- Hetirend

- Csoportprofil
- Fejlesztő foglalkozások hetirendje
- Szakértői véleménnyel rendelkezők, egyéni fejlesztési terv alapján differenciáltan foglalkoztatottak névsora, adatai
- Szervezési feladatok (ciklusonként)
- Nevelési tervek (min. 2 ciklus)
- Tevékenységtartalmak tervezése (tématervek, projektervek)
- Értékelések (ciklusonként)
- Hivatalos látogatások
- Szülőkkel való kapcsolattartás (szülői értekezletek, fogadóórák, családlátogatások, nyitott programok, kirándulások, előadások, egyéni beszélgetések)
- Gyermekvédelmi feladatok
- Tisztasági vizsgálatok
- Feljegyzések a csoport életéből
- Év végi értékelés (beszámoló az óvodavezetőnek)
Tartalmi elemei: nevelési területek, tevékenységterületek értékelése, a gyermekek fejlettségi szintjének értékelése a megfigyelt területek mentén összesítve, DIFER mérés eredményei, az eredmények elemzése, fejlesztési irány kijelölése
- Tartalomjegyzék

Mellékletként

- Éves tervek
- Egyéni fejlesztési tervek
- Ünnepi műsorok, programok forgatókönyvei
- Kirándulások terve

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció (kötelező elemek)

- A gyermekre, családra vonatkozó adatok, információk
- A család szerkezete
- Testvérkapcsolatok
- Lakás-, és életkörülmények
- Anamnézis

- Szakértői vélemény adatai
- Fejlődéssel kapcsolatos információk az óvodába lépés időpontjában
- Intézményes ellátásra vonatkozó adatok
- Családi beszélgetések nyilvántartása (kapcsolat a szülőkkel) – Évi minimum 2 alkalommal kötelező tájékoztatás adása a gyermek aktuális fejlettségéről szóban, a szülő kérésére írásban is.

Megfigyelt területek

- Mozgás, testi képességek
- Értelmi képességek – észlelési csatornák
- Figyelem
- Gondolkodás
- Tájékozottság
- Nyelvi fejlettség
- Érzelmi, akarati tulajdonságok, szociális fejlettség
- Neveltségi szint

Mellékletek:

- Befogadás tapasztalati, állapotfelmérés megfigyelés alapján (testi-, érzékszervi-, mozgás-, érzelmi-szociális, értelmi-, beszéd területeken)
- Gyermekrajzok (legalább félévente egy)
- Szakértői vélemény
- Pedagógiai szakszolgálat vizsgálati lapjainak másolata (3 éves kötelező logopédiai vizsgálat, 4 éves részképesség vizsgálat)
- DIFER vizsgálati lapok (rövidített változat minden gyermekről középső csoport év végén és nagycsoport 1. félév végén, a problémás területekre a teljes vizsgálat szükség szerint)

Vizsgálatkérő lap másolata

Felvételi-, és mulasztási napló

- A gyermekek adatait, jelenlétét, hiányzását tartalmazza. Igazolások tárolása ebben a dokumentumban történik.

Étkezési napok nyilvántartása

15. Záró rendelkezések

A helyi pedagógiai program nyilvánosságra hozatala

Az óvoda pedagógiai programja nyilvános, minden érdeklődő számára megtekinthető. A nyilvánosságra hozatal célja, hogy az óvoda partnerei tájékozódhassanak az intézményben folyó szakmai munkáról.

A pedagógiai program egy-egy példánya a következő személyeknél, illetve intézményeknél tekinthető meg elektronikus vagy nyomtatott formában:

- az intézmény fenntartójánál, a Községi Önkormányzat honlapján
- az intézmény irattárában
- az intézmény vezetőjénél (elektronikus formában)

A helyi pedagógiai programmal kapcsolatos intézkedések

Érvényesség

Az óvoda 2013. szeptember 1. napjától szervezi meg a nevelő-, és oktató munkáját e program alapján, mely felmenő rendszerben kerül bevezetésre.

Ezen pedagógiai program érvényességi ideje addig tart, amíg a törvényi változások és a partnerek igényeinek változása az átdolgozást szükségessé nem teszik.

Értékelés

A pedagógiai programban megfogalmazott célok és feladatok megvalósulását a nevelőtestület folyamatosan vizsgálja.

A nevelőtestület minden nevelési év végén írásban értékeli a pedagógiai programban megfogalmazott általános célok és követelmények megvalósulását.

Felülvizsgálat, módosítás

Felülvizsgálatra az alábbi okok miatt kerülhet sor:

- Jogszabályi változásokból következő felülvizsgálat
- Fenntartói döntésből következő felülvizsgálat

- Intézményi kezdeményezésre történő felülvizsgálat
- Szülői szervezet kezdeményezésére történő felülvizsgálat

A pedagógiai program módosítását az intézmény nevelőtestülete fogadja el, és az az óvodavezető jóváhagyásával válik érvényessé

A pedagógiai program elfogadása és jóváhagyása

A pedagógiai program elfogadásáról az intézmény nevelőtestülete dönt és az óvodavezető jóváhagyásával válik érvényessé.

Kelt: Soltszentimre, 2013. augusztus 15.

Nagyné Jámbrik Ildikó
óvodavezető

A pedagógiai program módosítása

A pedagógiai program módosítását a nevelő testület 100 %-os szavazási aránnyal elfogadta, az intézmény vezetője jóváhagyta.

Kelt: Soltszentimre, 2017. szeptember 19.

Nagyné Jámbrik Ildikó
óvodavezető

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja

Fábián Katalin: Tevékenységközpontú nevelési program

Perlai Rezsőné: A matematikai nevelés módszertana. /Nemzeti Tankönyvkiadó 1997.

Balázsné Szűcs Judit: Az EMBER, aki óvodás /Bp. 1997. Litograph Kft

Jávorszky Edit: Fejlődépszichológia /Edutech Kiadó 1995.

Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Kudarccal az iskolában /Alex-Typo Kiadó Bp. 1992.

Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel /JNSZ Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok, 1997.

Atkinson: Pszichológia /OSIRIS, Bp. 1995.

Porkolábné Dr. Balogh Katalin — Dr. Páli Judit: Komplex prevenció óvodai program /Adatbank OKI 1996.

Dr. Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok. /Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1995.

Dr. Gósy Mária: Beszéd és óvoda /Nikol Gmk 1997.

Mérei Ferenc — V. Binet Agnes: Gyermeklélektan /Gondolat Kiadó Bp. 1985.

Keresztúri Ferencné — Csipes Zoltánné: Mályva integráló — differenciáló óvodai program /Adatbank OKI 1997.

Dr. G. Glauss — Dr. H. Hielsch: Gyermekpszichológia /Akadémiai Kiadó Bp. 1989.

Vekerdy Tamás: Az óvoda és az első iskolai évek a pszichológus szemével /Tankönyvkiadó 1989.

Forrai Katalin : Ének az óvodában Bp, Zeneműkiadó, 1974.

Zilahy Józsefné: Mese, vers az óvodában I. /Nemzeti Tankönyvkiadó 1994.

Dr. Tótszöllősné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában